Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXII. Ч. 223. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 18-го ЛИСТОПАДА 1955. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, NOVEMBER 18, 1955. No. 223. VOL. LXII.

СТІВЕНСОН ПРО СВОЮ ПРОГРАМУ І КАНДИДАТУРУ

БУДЕ БРАТИ УЧАСТЬ У НОМІНАЦІЙНИХ СТЕЙТОВИХ ПРАВИБОРАХ; ВІЦЕ-ПРЕЗИДЕНТА МАЄ ВИБРАТИ НОМІНАЦІЙНА КОНВЕНЦІЯ; ЗАЯВЛЯЄ, ЩО НЕ БУДЕ КАПІТУЛЮВАТИ ПЕРЕД МІЖНАРОДНИМ КОМУНІЗМОМ

Шикаґо, Іллиной. — Бувший демократичний кандидат на президента в 1952 році Адлей Е. Стівенсон, який проголосив свою кандидатуру в 1956 році, скликав пресову конференцію в готелі „Конрад Гілтон", на якій заявив, що буде брати участь в номінаційних правиборах в Міннесоті, які мають відбутися 20 березня 1956. Він сказав, що буде виступати як кандидат на президента і в інших номінаційних правиборах, але не кандидуватиме в перших номінаційних правиборах в стейті Ню Гемшір, які відбуваються на тиждень скорше від правиборів в Міннесоті, бо нюгемшірські демократи підтримують сенатора Естеса Кіфовера, який там був переміг бувшого президента Гаррі С. Трумана. Та Стівенсон кандидуватиме в правиборах у стейтах Каліфорнії, Ореґоні, Пенсилвенії і, можливо, на Флориді. Правдоподібно не буде також кандидувати в правиборах у Висконсін і Південній Дакоті. Стівенсон заявив, що не буде визначувати віце-президента, бо це повинна зробити номінаційна демократична конвенція. Він сказав, що не буде робити виборчого гасла з недуги президента Айзенгавера, якщо він буде кандидувати. Але при тім Стівенсон сказав таке: „Очевидно, було б глупотою думати, що нарід не буде брати до уваги того факту, чи кандидат може пережити чотири роки президентури, і чи він здоровий на стільки, що зможе виконувати свій уряд". На запит журналіста, що він думає про можливість кандидатури Айзенгавера, Стівенсон відповів, що не хоче спекулювати в цій справі. „Я читав в пресі, що Айзенгавер швидко видужує, і що є можливість його кандидатури. Це все, що я знаю". Сам Стівенсон рішився кандидувати ще перед недугою Айзенгавера порадившись перед тим зі своїми трьома синами і лікарем, який ствердив, що стан здоров'я кандидата дуже добрий. Стівенсон повідомив, що визначив на свого керівника перед номінаційної виборчої кампанії Джеймса А. Фіннеґена, державного секретаря в стейті Пенсилвенія, який незабаром зрезиґнує з цього становища. На виконного директора цієї кампанії назначений шикаґовський адвокат Гаймен Б. Рескін. В цій кампанії будуть працювати також його давніші помічники Стіфен А. Мічелл і бувший голова Крайового Демократичного Комітету Вилсон В. Ватт. Хоч віце-президента має вибрати номінаційна конвенція, то Стівенсон згадував як можливих кандидатів на це становище сенаторів Естеса Кіфовера, Гомфрі, Спаркмана і Клінтона П. Андерсона. Гарримана назвав Стівенсон „давнім приятелем", але не хотів зайняти становища до того, чому Гарриман давніше заявляв, що буде підтримувати його, але пізніше вияснив, що це не значить, що він, Гарриман, буде на номінаційній конвенції за Стівенсона. Між журналістами був присутній і комуністичний польський журналіст, представник „Трибуни Люду" з Варшави Зиґмунт Бронявер, який питався Стівенсона, яке буде його становище до „комуністичного світу". Стівенсон відповів, що буде старатися втримати мир у світі і вирівняти різниці між людством для добра світу, але „не буде капітулювати перед вимогами міжнародного комунізму і тут і всюди в світі". В справі визнання комуністичного Китаю демократичний кандидат на президента заявив, що не думає, щоб можна було визнати комуністичний китайський уряд „в найближчому майбутньому".

СТІВЕНСОН ПЕРЕД ВИБОРЧОЮ КАМПАНІЄЮ

Демократичний кандидат на Президента ЗДА Адлей Е. Стівенсон із своїм виборчим менаджером Джемсом А. Фіннеґеном, секретарем стейту Пенсилвенія.

Доллес звітуватиме Президентові і нації про Женевську конференцію

Женева. — Державний секретар Дж. Ф. Доллес відлетів з Женеви в три години після закриття невдачної конференції 4-ох міністрів закордонних справ. Він плянував коротко затриматись на Бермудах, тільки для сніданку, та прилетіти до Вашингтону в четвер ц. м. Безпосередньо з Вашингтону він мав поїхати до Ґеттисбурґу для складення Президентові вичерпного звідомлення про хід і вислід Женевської конференції та наслідки цієї останньої невдачі для міжнародної ситуації. В п'ятницю вечером державний секретар Доллес говоритиме про Женевську конференцію до американського народу через радійову і телевізійну сіть. В безпосередніх коментарях до Женевської конференції чолові тамошні американські кореспонденти підкреслюють „старий стиль" Молотової поведінки в Женеві, особливо після його повороту з Москви, куди їздив на роковини жовтневої революції. Наслідком цілком ясної і безсумнівної постави Совєтів, що вони не хочуть об'єднання Німеччини і не приймають запропонованої їм системи контролі в справі роззброєння, наступна конференція міністрів закордонних справ не мала б тепер ніяких кращих виглядів на успіх. Тому, мовляв, Доллес спротивився згадувати в спільному комунікаті про наступну конференцію міністрів закордонних справ в будь-який певніший спосіб. Пристосування американської політики до новоствореної ситуації власне й буде змістом нарад державного секретаря з Президентом у четвер і п'ятницю цього тижня в Ґеттисбурґу.

Індія просить від ЗДА 1,500,000,000 долярів позички і водночас готується вітати Хрущова і Булґаніна

Вашингтон. — Індійський уряд звернувся до З'єдинених Держав Америки з проханням дати Індії півтора більйона долярів позички, потрібних їй на те, щоб завершити успішно проводжуваний тепер п'ятирічний господарський плян і могти започаткувати з квітнем 1956 року нову п'ятирічку. За словами індійських офіційних представників, З'єдинені Держави і Совєтський Союз є єдиними країнами, що можуть допомогти Індії здійснити її господарські пляни. Водночас із цим подають із Делі, що там готуються гарячково влаштовувати урочисте прийняття Нікіті Хрущову і совєтському прем'єрові Булґанінові, які в п'ятницю цього тижня прибувають з відвідинами до Індії. Індійський прем'єр Неру хоче відбути з ними конференції в справі фінансової допомоги Совєтського Союзу для Індії і сподівається її одержати, але перед тим хотів би знати, як ставляться до справи уділення позички Індії американські офіційні кола. Хрущов і Булґанін плянують відвідати не тільки Індію, але теж Афґаністан і Бірму.

ЄДИНИЙ РЕЗУЛЬТАТ КОНФЕРЕНЦІЇ В ЖЕНЕВІ: КОМУНІКАТ ПРО ЇЇ НЕВДАЧУ

Женева. — Конференція міністрів закордонних справ 4-х великодержав, яка відбувалась в Женеві від 27 жовтня до 16-го лостопада 1955 р., закінчилась в минулу середу повною невдачею, не осягнувши згоди ні в одній справі, що стояла на денному порядку нарад. Останнє, 16 з черги засідання, було виповнене промовами всіх 4-х міністрів та підписанням спільного комунікату цілком формального характеру. У тому комунікаті кажеться, що „закордонні міністри погодились, що вислід їх розмов буде переданий до відома головам їх урядів і що вони порекомендують, щоб майбутній напрямок дискусій закордонних міністрів був визначений дипломатичним шляхом". Таким чином Женевська конференція не скінчилась навіть тим мінімальним „успіхом", яким було б визначення відразу наступної такої конференції для зазначення, що не перервано контакту. Окремий уступ у, зрештою, короткому офіційному комунікаті 4-х міністрів, говорить про питання роззброєння, яке було також предметом Женевської конференції. Кажеться там буквально таке: „Дебати виказали, що хоч була згода щодо самого предмету, то не було це можливо осягнути порозуміння щодо ефективних метод і про забезпечення їх успіху". Всі чотири міністри погодились, що дальші розмови про роззброєння будуть вестись в існуючій підкомісії для цієї справи в Об'єднаних Націях. Останнє речення в офіційному комунікаті згадує тільки про чартер Об'єднаних Націй, який забороняє вживання сили у вирішуванні міжнародних проблем.

Окремо три західні міністри закордонних справ видали власний комунікат про справу Німеччини. Вони стверджують, що вони запропонували всебічну ґарантію Совєтському Союзові проти всякої небезпеки, яка могла б постати для них від об'єднаної Німеччини. Маршал Булґанін — кажеться у тому комунікаті — погодився в липні ц. р., що об'єднання Німеччини є спільною відповідальністю 4-х великодержав і що треба перевести його на базі вільних виборів. „Проте совєтський міністер закордонних справ, не вважаючи на директиви від голів урядів, ясно виказав, що совєтський уряд не погоджується на з'єдинення Німеччини тому, що воно довело б до ліквідації східньо-німецького режиму. Він зробив контр-пропозиції, які запевнили б продовжування поділу Німеччини, а також, можливо, розв'язання системи західньої безпеки. Це та причина, чому переговори розбилися". Західні міністри признають, що невдача конференції в справі об'єднання Німеччини може викликати „жорстоке розчарування" в німецькому народі. Вони висловлюють „надію", що совєтський уряд дійде до переконання, що об'єднання Німеччини лежить також в його інтересі, бо як довго Німеччина поділена, так довго не може настати дійсна безпека в Европі. Три західні міністри заявляють, що вони не припинять заходів, щоб закінчити „несправедливість і зло, що тепер існує у відношенні до німецького народу". — Всі міністри вже виїхали з Женеви.

25 держав спонзорують прийняття нових членів до ОН

Об'єднані Нації. — 25 держав, між якими, зрештою, нема „великої п'ятки" (ЗДА, Англія, Франція, СССР і національний Китай) зголосили на руки генерального секретаря домагання, щоб ужити рішучих заходів для прийняття нових членів до Об'єднаних Націй. Тому, що З'єдинені Держави спеціяльно противляться прийняттю „самостійної" Зовнішньої Монголії, яку доконче хоче мати в ОН Совєтський Союз, резолюція тих 25 держав не говорить про точне число кандидатів. Їх є 18 з Зовнішньою Монголією включно. Автором тієї резолюції є канадійський міністер здоров'я і постійний делеґат Канади в ОН, Поль Мартен. Він заявив, що є прихильником концепції, щоб цю справу поладнала радше спеціяльна Політична Комісія Генеральної Асамблеї, а не Рада Безпеки, яка, наслідком совєтського „вета", загнала цю справу в сліпий кут. Гадають, що Рада Безпеки збереться для цієї справи в найближчий вівторок. Тепер ідуть закулісові переговори, щоб знову якесь „вето" — збоку СССР чи Національного Китаю — не провалило цієї справи.

Ген. Арамбуру почав боротьбу з Генеральною Конфедерацією Праці

Буенос Айрес. — Проклямований пропероністською Генеральною Конфедерацією Праці загальний робітничий страйк великого успіху не мав, бо більшість спілок, зорганізованих у Конфедерації, не послухала заклику і не страйкувала, як теж протиперонівське робітництво повело протистрайкову акцію. Армія сконцентрувала танки і вантажні авта з вояками по різних ділянках Буенос Айресу й інших міст, але ні заворушень, ні сутичок не було. В середу, 16-го листопада з наказу ген. Арамбуру дві компанії арґентинської морської піхоти зайняли головну кватиру Генеральної Конфедерації Праці, придержуючи й ув'язнюючи кільканадцять осіб із проводу Конфедерації. Кілька годин пізніше уряд ген. Арамбуру проголосив декрет про назначення капітана Альберто Патрона федеральним директором Конфедерації Праці. Водночас із цим усунено від урядування всіх дотеперішніх провідників Конфедерації і деяких із них арештовано за проголошення „нелеґального страйку". Новопризначений міністер праці д-р Равль Міґоне у своєму, передаваному через радіо, зверненні до робітництва обіцяв робітникам підтримку і чесне трактування, якщо робітничі спілки залишаться неполітичними і не виступатимуть проти уряду. У своєму зверненні д-р Міґоне обвинувачував Конфедерацію, що вона була на послугах тиранії і що її політика була причиною багатьох лих і криз в економіці країни. Страйк, проголошений Конфедерацією, мав успіх тільки в основних ділянках індустрії, таких як, м'ясарні, фабрики скла й металевих виробів. Однією із причин страйку було, за словами провідників Конфедерації, недодержування новими арґентинськими урядами обіцянок даних робітництву й умов, встановлених із проводом Конфедерації Праці.

Султан в тріюмфом вернувся з заслання до Марокко

Рабат. — Тріюмфальні брами, прапори, транспаренти і сотні тисяч арабів вітали Сіді Мохаммеда бен Юссефа, який, як Мохаммед V, вернувся в середу 16 ц.м. з дворічного заслання на Мадаґаскарі до столиці Марокко на султанський престіл. На шляху від летовища до султанського палацу було зібраних коло 200,000 народу, а коло 50,000 стояли перед самим палацом. Висівши на летовищі, султан заявив, що він весь час так само „виконував свої обов'язки", як марокканський нарід, натякнувши цим на спільноту цілей своїх і націоналістичного руху, що послідовно підтримував його права до марокканського престолу. Першими, що їх прийняв султан, був французький генеральний резидент Андре Дібуа, що прийшов на місце генерала Лятура, експонента неприхильних султанові французьких кіл, — та 4 члени реґенційної ради і десиґнований на прем'єра Фатмі бен Сліман. Генеральний резидент відчитав заяву, яка формулює французьку політику супроти Марокка, а саме, що „волею французького уряду є вести Марокко в напрямку до стану незалежної нації об'єднаної з Францією вузлами свобідно прийнятої взаємної незалежности".

Аденауер дістав запевнення від Доллеса в справі об'єднання Німеччини

Бонн. — Американський амбасадор в Західній Німеччині Джеймс Конант, викликаний державним секретарем Доллесом до Женеви, привіз від нього канцлерові Аденауерові листа, що його передав безпосередньо Аденауерові в його посілості в Надренії. Державний секретар Доллес висловив свій „щирий жаль", що не міг тепер особисто бачитись з канцлером та запевнив його, що невдача Женевської конференції не була спричинена з вини західніх держав. Доллес висловив переконання, що Совєтський Союз зревізує своє становище і допустить до об'єднання Німеччини. Амбасадор Конант доповнив ту заяву Доллеса у своїй промові до групи німецьких діячів в резиденції канцлера Аденауера. Коли, мовляв, східні німці витривають у своїй ворожій поставі супроти комуністичного режиму і коли західні німці також будуть послідовні у своїй неґативній поставі до східньо-німецького уряду, то Москва буде примушена признати цей факт і погодитись на об'єднання Німеччини на базі її волі.

ЗДА зменшують допомогу закордонові на 20 відсотків

Вашингтон. — Уряд вирішив зменшити економічну й технічну допомогу закордонові на 20 відсотків ще в цьому фінансовому році, який закінчується 30 червня 1956 року, а заощаджені гроші передати до резервового фонду, з якого можна було користати на випадок крайньої необхідности. Ця заощаджена сума мала б становити коло 100,000,000 долярів. Внаслідок зменшення допомоги закордонові, Індія дістане від ЗДА на розвиток економіки не 50,000,000 долярів, а тільки 40,000,000. Якщо не буде крайньої необхідности, то гроші з резервового фонду можна буде зужити на господарську допомогу закордонові в найближчому фінансовому році, або звернути до державної скарбниці. Директор Адміністрації Міжнародної Співпраці Джан Б. Голлістер заявив, що хоч Совєти збільшують свою допомогу недорозвиненим країнам, ЗДА в найближчому фінансовому році зможуть призначити на цю ціль менше як в поточному фінансовому році, коли ця сума становила 2,700,000,000 долярів.

Законопроєкт про „замороження" цін на випадок крайньої потреби

Вашингтон. — Уряд плянує внести до Конґресу законопроєкт про те, щоб Президент мав право „заморожувати" платні, ціни і ренти на випадок крайньої потреби. Недавно уряд плянував звернутися до Конґресу з пропозицією продовжити закон про оборонну продукцію, який тратить важність 30 червня 1956 року. Та погані висліди конференції в Женеві, неспокої на Середньому Сході і непевність ситуації на Далекому Сході змусила його просити Конґрес ухвалити закон, який уповноважував би Президента „заморожувати" ціни і платні на випадок крайньої необхідности. Ціни на товари і прибутки громадян — це ключеві елементи економіки ЗДА. Коли б денебудь в світі вибухли неспокої, то ЗДА мусіли б перевести мобілізацію, і тоді „замороження" цін та прибутків не допустить до зменшення вартости валюти, тобто до збільшення цін на товари і збільшення платень та прибутків робітників.

Єгипет запротестував проти продажу Америкою зброї Ізраїлеві

Каїро. — Єгипетський уряд запротестував проти того, — щоб американський уряд продавав Ізраїлеві зброю в будь-якій скількості і будь-якого роду, заявивши, що воно спричинило б перегони у збросні на Середньому Сході, небезпечні для миру. Цей протест проголосив прем'єр Нассер у промові через радіо, а її текст передано закордонним журналістам. Прем'єр Нассер оскаржив З'єдинені Держави, що хоч кожний відповідальний американський державний діяч признає, що ізраїльська армія сильніша від об'єднаних арабських збройних сил, проте ЗДА хочуть зберегти ту ізраїльську перевагу і Єгипет не дістав впродовж останніх трьох років, — всупереч всім своїм заходам, ніодної штуки зброї від Америки. Тому, мовляв, Єгипет був примушений зброїтись на власну руку.

Прем'єр Франції пересуває вибори на січень

Париж. — В одногодинній промові перед вищою палатою французького парляменту, Радою Республіки, французький прем'єр Фор погодився зректися первісного пляну відбути вибори до парляменту вже 18 грудня ц. р. та пересунути той термін на 8 і 15 січня 1956. Формально теперішній парлямент закінчив би своє існування 25 січня 1956. Трудність у швидшому розписанні виборів полягає у різниці становища між нижчою і вищою палатами французького парляменту на виборчу систему. Тоді, коли палата депутатів двічі заявилась за системою партійних лист і пропорційного поділу мандатів, то Рада Республіки заявилась знову за голосуванням на індивідуальних кандидатів. Фор признав, що в останньому голосуванні в палаті депутатів більшість виявилась такою незначною та ще й із підтримкою комуністів, що при наступному голосуванні може перемогти концепція Ради Республіки.

В АМЕРИЦІ

● **У стейті Луїзіяна** відбуваються великі маневри, в яких беруть участь 140,000 вояків і 1,200 літаків. Ці маневри мають перевірити готовість війська на випадок, якби комуністи почали війну в Кореї або в будь-якому іншому місці.

● **Департамент торгівлі** повідомляє, що в другій чверті цього року експорт американських товарів до країн поза залізною завісою становив 2,066,000 долярів і був на 40 відсотків більший в порівнянні з першою чвертю. Але цей експорт дуже малий в порівнянні з 1947 роком, коли він виносив 120,000,000 долярів.

● **Суд в Дедгемі,** Массачусетс видав наказ поліції розшукати 5-річну дитину Гілду МекКой, яку від десятого дня її життя виховують особи жидівського віроісповідання. Мати цієї дівчинки — католичка і твердить, що не знала про те, що дала адоптувати дитину людям жидівського віроісповідання. Закон цього стейту забороняє адоптувати дітей іншого віроісповідання, як названі батьки.

● **Кілька американських** пароплавів виплили на південь до Антарктики, щоб досліджувати цей терен. Географічний рік, протягом якого досліджуватимуть Антарктику, починається в липні 1957 року, а триватиме до грудня 1958. Представники Конґресу, фльоти, департаменту оборони і Крайової Академії Наук склали цій експедиції свої побажання успіхів.

● **Республіканці** Ню Йорку і Ню Джерзі влаштовують в Медісон Сквер Ґардені в Ню Йорку імпрезу, під гаслом „Привіт Айзенгаверові", на якій може бути присутніх 16,170 осіб, бо стільки там є місць. Квиток вступу коштує 100 долярів, так, що ця імпреза може дати прибутків на суму 1,617,000 долярів (без податку).

● **У Бразилії** святкували 66-ті роковини встановлення республіки. Це урочисте відзначення відбулося спокійно в усій країні.

● **Пані Вільям Вудворд,** яка вбила свого чоловіка - мільйонера, думавши, що це злодій, уперше вийшла на кілька годин зі шпиталю, в якому перебуває від моменту вбивства. Батько вбитого мільйонера відмовився скласти в цій справі заяву, а мати заявила: „Ми любимо Анну. Я втратила сина, а вона чоловіка. Тут немає жадної тайни, тільки трагедія".

Адвокати заробляють на торгівлі дітьми

Маямі, Флорида. — Сенатська Підкомісія, переслухуючи свідків у справі злочинности малолітніх, довідалася, що деякі адвокати й судді заробляють великі гроші на торгівлі дітьми, яку вони називають „адоптуванням" бездітними батьками чужих, головним чином нешлюбних дітей. На основі цих зізнань стверджена конечність ухвалення закону, який реґулював би адоптування дітей між окремими стейтами. Під час переслухання виявилося, що суддя Геррі Вудворд і урядничка для суду малолітніх в Елизабет Гемплтон брали по 100 до 300 долярів за посередництво в адоптуванні дітей. Вудворд заявив, що він одержував гроші не як суддя, а як правник по 150 долярів від батьків, які брали дітей на виховання. Один із свідків назвав адвоката з Кензасу, який брав деколи по 5,000 долярів за посередництво в адоптуванні дитини. Журналістка Мері Ґрайс розповіла про свої телефонічні розмови з адвокатом, який давав оголошення про адоптацію дітей в щоденнику „Ди Вічіта Бекон".

На Україні підготовляють чистку комсомолу

„Радянська Україна" з 27 вересня містить коротке, але промовисте повідомлення про те, що від 1-го січня і протягом усього поточного року в Україні відбуватиметься „обмін комсомольських документів". Від часу останнього такого обміну, переведеного в 1938 році минуло 17 років. Як офіційно подає орган ЦК Комуністичної партії України, ціллю цієї акції є „організаційно-політичне зміцнення комсомольських організацій, підвищення дисципліни і організованости в рядах ВЛКСМ, розширення і зміцнення зв'язків цих організацій з широкими масами молоді". Новий комсомольський білет матиме темночервону обкладинку, на якій зображено сильвет засновника комсомолу — Леніна, а на першій його сторінці вміщено чотири ордени, якими нагороджено комсомол „за вірне служіння совєтській родіні". Білети нового зразка виготовляться мовами: російською, українською, білоруською, узбецькою, казахською, азербайджанською, литовською, молдавською, латиською, киргизькою, таджицькою, вірменською, туркменською, естонською і фінською. Як відомо з попередньої практики „обміну" комсомольських білетів, а також практикованого свого часу „обміну" профспілкових книжок, це є не просто технічна операція, а політична чистка, внаслідок якої десятки тисяч комсомольців будуть вичищені, як „розкладені", „пасивні", „ідеологічно ворожі" та ін. З підготовлюваної кампанії „обміну документів" видно, що в комсомолі негаразд, і це дуже непокоїть Кремль.

В СВІТІ

● **Польща** підписала з Юґославією торговельний договір, який передбачає подвоєння польсько - юґославського торговельного обороту в 1956 року. Договір складено на тих самих засадах товаробміну, як і договір між ЧСР та Єгиптом про доставу зброї Єгиптові.

● **У комуністичному Китаї**, в Шангаї засудили римо-католицького духовника, американця о. Томаса Філіппса на три роки в'язниці. Газети не подають формальної причини, яка для комуністичного „правосуддя" не грає ролі.

● **Совєти** мають на водах Тихого океану 90 підводних човнів, які становлять найбільшу небезпеку для американської і союзних з нею фльот. Заявив це віце-адмірал Калаґан у промові, яку він виголосив в Клюбі закордонної преси у приявності японських журналістів. Совєти мають три морські бази у Східньому Сибіру і користуються також Порт Артуром, хоч „формально" передали його комуністичному Китаєві.

● **Норвезький прем'єр** Ґердгардзен запевнив під час своєї візити в Москві совєтських „вождів", що Норвеґія не дозволить нікому творити військові бази на своїй території, хіба під час війни, якщо „хтось" її заатакує. Він підписав із Булґаніном пакт про торговельні й культурні взаємини між СССР і Норвеґією. Норвеґія є членом НАТО.

СВОБОДА SVOBODA
український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На три місяці	2.75	Three months	2.75

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA". P. O. Box 346, JERSEY CITY 3. N. J.

КАНДИДАТИ НА ПРЕЗИДЕНТА

Ще майже рік ділить нас від вибору нового президента країни і понад пів року від номінації кандидатів на нього, але зголошення кандидатур уже почалось. Немає в цьому нічого дивного, якщо зважити важливість посту президента З'єдинених Держав, рішальну сьогодні не тільки для самої країни, але й для міжнародної політики.

Першим, що виступив славно-явно із зголошенням своєї кандидатури на кандидата, є Адлей Стівенсон, бувший губернатор стейту Ілиной і переможений в останніх виборах демократичний кандидат на президента. У своїй промові в Шикаго минулої середи Стівенсон формально заповів, що він стає до змагань і робитиме все можливе, щоб знову здобути демократичну кандидатуру на президента країни. Цим разом він поступив цілком протилежно, ніж перед попередніми виборами, коли то його майже „змушено" прийняти кандидатуру вже на самій конвенції Демократичної партії. Зголошуючи свою кандидатуру тепер, Стівенсон висловив переконання, що її бажають і радо приймуть відповідальні політичні керівники обидвох партій, як і маси виборців.

Коментарі, які появились в пресі після виступу Стівенсона, потверджують це його переконання, базуючись головно на його поведінці в попередній передвиборчій кампанії. Тоді бо Стівенсон, відомий уже раніше, як енергійний, добрий і здібний адміністратор, проявив себе ще й як політик високої мірки та завзятий і чесний суперник. Визначною прикметою Стівенсона вважається те, що в попередній кампанії він строго додержувався „чесної гри", навіть не пробував робити політиканського м'яча для антагоністичного виборчого ефекту із серйозних проблем внутрішньої та закордонної політики, чим і здобув собі більше голосів, ніж будь-який інший переможений кандидат на президента, та ще й в змаганні з таким сильним і популярним суперником, яким був у тих виборах республіканський кандидат, ген. Айзенгавер.

Очевидно, що переможений уже раз кандидат на президента має свої добрі і злі сторінки не тільки в самих виборах, але й у змаганні добитись номінації на кандидата. Довкола його особи вистріляно вже в попередніх виборах багато амуніції за і проти, що може зменшувати його атракційність, але рівночасно і збільшувати його популярність. Можливо, що це й мав на увазі Стівенсон, зголошуючи свою кандидатуру вже тепер. Загальна опінія, з якою американська публіка прийняла цю його кандидатуру на кандидата, радше допоможе йому в його ще довгих і нелегких змаганнях на шляху, що веде до Білого Дому.

У протилежності до Демократичної партії, яка заявою Стівенсона про його кандидатуру почала вже передвиборчу кампанію, республіканська кандидатура на президента ще довго буде під знаком непевности. Правда, республіканці також говорять уже про різних своїх кандидатів, але все це ще тільки в неформальній стадії, бо республіканська кандидатура залежатиме в першу чергу від рішення президента Айзенгавера, якого не очікується раніше, як у квітні. Цю проблему ускладнила теж і остання серцева недуга Президента, що матиме вплив на його власне рішення. Засадничо, загальна опінія лікарів, як і публічної опінії, висловлюється переважно за тим, що Айзенгавер „може" кандидувати. Останнім часом у користь кандидатури президента Айзенгавера на перевибір виступив рішуче і досить переконливо Дейвід Лоренс, редактор впливового політичного журналу „Ю. С. Нюз енд Ворлд Ріпорт", вважаючи, що в таких складних і загрозливих міжнародних обставинах, як сьогодні, президент Айзенгавер не може і не повинен з будь-яких особистих мотивів відмовитись від тієї відповідальности, яку на нього нарід уже раз наложив та йому повірив. Проте, серед загалу суспільности, як і серед політичних лідерів приймається щораз більше переконання, що президент Айзенгавер таки відмовиться від кандидатури на перевибір і що республіканці матимуть „твердий горіх" з вибором кандидата, що затримав би для них Білий Дім.

Індивідуальності кандидатів грають у виборах дуже важливу, якщо не найважливішу ролю. Але не менш важливу ролю грають і проблеми та плятформи, під знаком яких вони приступають до змагань у виборах. Правда, ці проблеми входять в гру щойно після вибору кандидатів, себто вже в безпосередній передвиборчій кампанії, що починається і ведеться після передвиборчих конвенцій обидвох великих партій. Але коли мова про нас, американських українців, то нам необхідно вже тепер робити всі можливі заходи, щоб у плятформи обидвох партій була включена в можливо найвиразнішій формі проблема справжньої визвольної політики, себто активної американської допомоги у визвольних змаганнях українського та інших поневолених народів, бо саме позитивна розв'язка цієї проблеми лежить у найкращому інтересі цієї країни та всього волелюбного світу.

УКРАЇНЦІ НА КОЛИМІ

Тисячі німців останніми тижнями вернулись із совєтських концентраційних таборів. Розповідають про Воркуту та інші табори примусової праці, як офіційно називаються в Совдепії кацети. Але дуже рідко дотепер бувало, щоб хтось повернувся аж із Колими, з цього найдальшого і, мабуть найстрашнішого району розташування концтаборів. Тому тільки з дуже тяжким трудом вдалося нам відшукати в одному західньо-німецькому місті такого поворотця. Це — п. С. Мюллер, людина середнього віку з підірваним здоров'ям.

Мюллера заарештовано на початку 1947 року в Східній Німеччині під закидом шпигунства на користь „одної із західніх капіталістичних країн". Понад два роки тримали його в „одиночках" (одна особа в келії) по різних тюрмах спочатку в східній зоні Німеччини, а потім в Совєтському Союзі. Увесь час допитували, били та всіляко знущалися. Мюллер не признався в закидуваній йому провині, бо ж ніякого зв'язку з жадною розвідкою ніколи не мав. По двох роках допитів і побоїв його повідомили, що йому призначено 25 років заслання за параграфом 6-м 58-ої статті, що означає шпигунство. Ніякої судової розправи не було, і Мюллер не мав навіть найменшої можливости боронитись.

На Колимі наш співрозмовець пробув від 1949 аж до 1955 року, де весь час працював у копальнях золота. В таборі разом з ним були іранці (з часів прем'єрства горезвісного Моссадека, який і під цим оглядом працював із Кремлем, віддаючи йому своїх людей), були мадярн, румуни, фіни, балтійці, різні кавказькі народи, кримські татари тощо. Мюллер заявив, що на Колимі українців є яких 60-80% усіх в'язнів, передусім із західньо-українських земель. Найменше росіян, — 5-10% усіх в'язнів, при чому росіяни, як він підкреслює, найбільш пасивний елемент з усіх ув'язнених. Українці — елемент найбільш зорганізований і здисциплінований. Вони цікавляться життям своїх братів на батьківщині, знають, що на Заході, на еміграції є сотки тисяч українців, які мають свої політичні угруповання. В'язні на Колимі знають також про західні радіовисильні, і все, що приходить із закордону, називають передачами „Голосу Америки". Взагалі на Колимі, підкреслює Мюллер, престиж американців і всього американського стоїть дуже високо і Америку уважають за одиноку країну, яка колись розіб'є Совєтський Союз і звільнить усі народи, що прагнуть повної національно-державної незалежности.

Ще про побутові умови на Колимі. По смерті Сталіна стало трохи легше, трохи кращі харчі. Але якщо в'язень, наприклад, заробляє місячно 1.000 рублів, то йому половину зараз забирає держава на невідому ціль. Половину з тієї половини, що йому мала б залишитися, держава відраховує на помешкання, харчі і одяг. Отже, з 1,000 рублів він дістає на руки тільки 250, а за це майже нічого не можна купити, бо ціни на Колимі в декілька разів вищі як в решті Совєтського Союзу. Щоб підвищити продуктивність праці в'язнів, введено правило, а саме: якщо в'язень виконує на 150% встановлені норми праці, то він має „законне" право вибрати собі жінку по своїй уподобі з-поміж ув'язнених жінок і жити з нею разом. Але якщо його норма знову впаде нижче від 150% тоді жінку від нього відбирають і дають іншому. Якщо з такого „соціялістичного подружжя" народиться дитина, то жінка може тримати цю дитину у себе яких 3-4 місяці, після чого її забирають в „дитдом", а жінка далі лишається на каторжній праці. Правда, дитина одержує той самий номер, що й мати, і теоретично за тим номером мати могла б її десь відшукати. Але мало таких матерів, що їх із Колими випускають здоровими і що були б ще всилі свою дитину відшукати.

Назагал ,як це не дивно, заявляє Мюллер, на Колимі існує доволі вільний обмін думками. Взагалі совєтські концентраційні табори з усім їх жахом, є одиноким місцем в СССР, де існує релятивна, бо тяжко контрольована, можливість обміни думками. В'язні доволі вільно зустрічаються, дискутують і укладають пляни на майбутнє, бо всі глибоко переконані, що Совдепії в скорому часі настане кінець.

Основні мешканці Колими — це колишні в'язні і заслані. Вони змушені були залишитися на Колимі, як „вільнонаймані" робітники, проте життя їхнє, за малими виїмками, дуже тяжке. Німецькі в'язні в останніх роках могли одержувати харчі з своєї батьківщини. Цивільне населення ходить до німців дещо продати, обміняти чи купити з німецьких пачок...

На закінчення просимо недавнього колимського в'язня ще дещо розказати про українців. Він заявляє: „Ви можете гордитися вашими людьми, хоч вони нещасні в'язні. Українці — це нарід гордий, самопевний, свідомий своїх завдань. Це люди европейської культури і цивілізації, без огляду на місце їхнього походження — з Львова, Харкова, Одеси чи Ужгороду. Українці органічно не можуть сприйняти совєтську систему, спосіб життя і думання. Українець — це европеєць, і всією душею бажає включення України до европейської цивілізації, до сім'ї вільних народів Европи. В цьому наставленні українців треба шукати причини їхнього такого твердого й непримирливого спротиву московському большевизмові".

Юрій Таркович

НАСЛІДКИ ПАЦИФІКАЦІЇ

У 185, 196 та 187 числах „Свободи" з 1955 р. появилася стаття п. Мілени Рудницької, п. н. „Двадцятип'ятиріччя пацифікації", деописано докладно її ґенезу та перебіг, а також, як реакцію українського громадянства, вказано на вибори до варшавського сойму, при яких всі українські політичні партії створили один спільний бльок, а далі на акцію митрополита Шептицького перед польським урядом та на звернення всього українського Єпископату Галичини до Апостольської Столиці. Тому, що наслідки пацифікації 1930 р. мали великий вплив на дальше формування загальнонаціонального українського життя і стали поштовхом для великого заінтересування вільного світу українським питанням в Польщі, дозволю собі до статті пані М. Рудницької додати факти, які мали місце після пацифікації і були в своїх наслідках важким ударом для Польщі.

Першою реакцією українського громадянства, якого варварська пацифікація зовсім не злякала і не стероризувала, була загальна моральна та матеріяльна поміч пошкодованим. Українські лікарі, часто наражені на напади польської поліції, „стщельцуф" та інших „кракусуф", виїздили в далекі села, щоб піклуватися побитими. Канцелярії українських адвокатів стали бюрами для збирання інформацій про побиття людей та знищення наших кооперативних крамниць, читалень „Просвіти", театральних ґардероб і т. п. Українські фотографи відвідували найдальші села, щоб робити знімки побитих людей, понищених домівок українських установ, порозшиваних хат чи інших господарських будівель.

Наші центральні установи, а зокрема Центросоюз, Ревізійний Союз, „Просвіта" та „Рідна Школа", висилали своїх представників на місця, які списували шкоди і своєю присутністю несли велику моральну поміч. І коли обраховано величезні матеріяльні шкоди, що їх понесла наша низова кооперація, то здавалося, що треба буде довгих років, щоб їх покрити. Тим часом життя, а власне широкі маси українського селянства, виявили дуже високу національну свідомість і масовим членством, своїми уділами санували в короткому часі цю таку важливу ділянку нашого загальнонаціонального життя. Значно пішла вперед українська преса та книжки. Одиниці, які до пацифікації були пасивними, стали активними членами українського збірного життя.

Члени українського революційного руху постановили видати за кордонами Польщі документальну книгу, в якій були б якнайдокладніше представлені факти польського насильства та варварства. І саме ці інформації, зібрані під час пацифікації, знайшли місце в згаданій книзі, яка появилася під наголовком „На вічну ганьбу Польщі — твердині варварства". Авторові цих рядків припала честь збирати факти, документи (лікарські свідоцтва), фотознімки і т. п. в повітах Тернопіль, Збараж та Скалат і окремими кур'єрами через Данціґ висилати їх на місце призначення. Багато з цього появилося в згаданій книзі, яку опісля з великою увагою читало населення західньо-українських земель та наша заморська іміґрація.

Велику увагу цим ганебним подіям присвятив західній світ. Широкий розголос викликав був факт, що справу пацифікації порушено з рамени Партії праці в англійському парляменті. Англійський ліберальний часопис „Менчестер Гардієн" вислав навесні 1931 р. свого кореспондента п. Фойґта, який об'їздив спацифіковані терени і на місцях збирав від наочних свідків та пошкодованих точні інформації. До Тернополя приїхав п. Фойґт з листом від посла Зиновія Пеленського, в якому цей посол просив мене заопікуватися згаданим кореспондентом і об'їхати з ним деякі спацифіковані села на Поділлі. Найбільше враження на п. Фойґта зробило село Прошова Тернопільського повіту. В цьому селі, коли ми туди приїхали, в місцевій читальні зібралися люди, і я залишив кореспондента самого з ними, чого перед тим ніколи не робив, бо мусів бути перекладачем. Але що в цьому селі було багато реемігрантів із ЗДА, які знали англійську мову, моя приявність не була конечна. І коли по якомусь часі п. Фойґт вийшов з читальні, то виглядав так, начебто хотів мені сказати: але ти мене гарно набрав! П. Фойґт не хотів вірити, щоб це були українські селяни, які не тільки володіли англійською мовою, але й орієнтувалися в міжнародній політиці не гірше за Фойґтових краян. Другою приємною несподіванкою для англійського кореспондента була гостина в домі місцевого пароха о. Лопатинського, з відомої на Поділлі родини, яка гідно репрезентувала гостинність та патріярхальність наших священичих родів.

Незабаром п. Фойґт від'їхав до Англії, а я — на тримісячний „відпочинок" до тернопільської тюрми.

Відомо мені, що й інші держави інтересувалися цими подіями через свої посольства. Член німецького посольства д-р К. у Львові перебрав від мене цілий ряд фотознімок та описів пацифікаційних подій, яких, як він казав, потребує для „особистих" цілей.

Треба згадати і про приїзд до Галичини англійки п. Шіппінґс та австрійки п. Опенгайм, жінок, які брали визначну участь в жіночому русі та в політичному житті. Вони теж побували в Тернополі, де відвідали п. Бляику Баранову, яка інформувала їх докладно про пацифікацію.

Великої ваги була подорож єпископа Бучка, який об'їздив спацифіковані села, несучи людям велику моральну поміч, а опісля інформував належно Апостольську Столицю.

Цих кілька заміток хай будуть доповненням до статті п. М. Рудницької і хай вказують на факт, що понесені жертви тільки загартували українські маси в боротьбі з наїзником ва зробили велику прислугу для української справи у вільному світі.

Василь Бачинський

ГЕЙ, ПРИСНИЛОСЬ МЕНІ...

Гей, приснилось мені
моє рідне село
На Поділлі зеленім, весною,
Серце рветься, тремтить,
до піль рідних летить,
Що за горами ген, за водою.

Гей приснилось мені
моє рідне село
Із хатками біленькими й гаєм,
Що вдягались у цвіт,
чарували ввесь світ,
Приваблялн до себе розмаєм.

Гей приснилось мені
моє рідне село
Що його, наче мрію, кохаю,
Що до нього пісні
я у ночі й у дні
Повен болю і туги співаю.

М. ГОРІШНИЙ

Василь Качмар

НАСТУП РОСІЇ НА БЛИЗЬКИЙ СХІД

Те, що тепер діється на відтинку Москва-Єгипет, органічно випливає із традицій російської політики, на яких сьогодні закріпився новий російський імперіялізм. Питання стоїть: хто перейме володіння над Близьким Сходом?

Доволі поглянути на мапу Близького Сходу, щоб ствердити, що саме великий та потужний російський кольос своїми землями та територіями нових своїх сателітів охоплює з півночі весь простір Близького Сходу, неначе кліщами. Другий факт — це те, що саме цей розмірно невеликий кусень землі арабського світу, приваблює північного „сусіда". Адже ж саме там є багаті джерела іракської, іранської та савді-арабської нафти. А яке значення має нафта для промислового та військового потенціялу кожної держави — зайво говорити. Для великої Росії здобуття отих арабських територій — заповітня мета російських царів. Іде про здобуття турецьких проток і Перської затоки та південних теплих морів. У дальшому Росія могла б без труду спаралізувати британську „життєву лінію" у Суезькому каналі.

Сталін дістав від царської Росії у спадщині не тільки завдання закріпити панування імперії, але що більше — поширити її межі на півдні й півночі. Вже Петро І, за словами Маркса, твердив, що Росії потрібна вода. Це й стало девізою його загарбницької політики й воєн. Суходолу Росія має доволі, а щоб заволодіти цілим світом, потрібно їй моря. Тому вже Петро веде війну з Туреччиною, щоб завоювати Озівське море. Ціллю його війни зі Швецією було здобуття Балтійського моря. Завоювання Чорного моря було ціллю війни з Портою і завоювання Каспійського моря — ціллю віроломного нападу Росії на Персію. За те теж теперішні московські володарі оцінюють Петра І як світлу постать Російської імперії. „Большевик" у 10-му числі 1945 р. пише: „Мудра діяльність Петра І значно зміцнила могутність Росії".

По 1809 році Росія одягає маску оборонця християн на Близькому Сході, встряваючи у внутрішні справи Персії. Уклавши договір з християнськими васалами перського шаха, Росія почала війну за доступ до теплих морів, а в дійсності до Індії. Успіхи — Баку й Дербент.

За цариці Катерини, наслідниці Петра І, питання арабського світу не сходило з черги впродовж цілого XIX ст. В тому часі були три держави, які зазіхали на Єгипет і середню Азію: Франція, Англія і Росія. Англія була найбільшим противником Росії на тому відтинку. Англія була свідома того, що втратити Індію для британської імперії, це значить стати Бельгією чи Голляндією. Тому також Англія виступила в Кримській війні проти Росії. Вона видвигнула плян збудування на півдні греблі проти експансії Росії. І так Туреччина мала б дістати Крим аж до Перекопу, Грузія мала б стати окремою незалежною державою, південно-східній Кавказ мав би перейти під протекторат Англії та Туреччини, а держава Черкесія мала б замикати шлях Росії до Персії.

Треба пригадати, що в тому часі Росія зруйнувала Україні Січ і скасувала Гетьманщину. Україна була позбавлена самостійного державного життя, а тим самим Росія здобула вільний вихід до світових шляхів. Головно володіння Кавказом відкривало Росії доступ до просторів Передньої Азії, Ірану, Єгипту й Арабії. Одначе, повищому плянові англійської греблі проти експансії Росії рішуче спротивилася, тоді Франція.

Після другої світової війни президент ЗДА Г. Труман впору здемаскував агресивні апетити Росії на Близький Схід. Він назвав на ім'я „експансію червоного тоталітаризму" проти Туреччини й Ірану. Цю експансію відбито рішучою поставою Туреччини й Ірану, при дипломатичній й господарській підтримці Заходу, зокрема ЗДА. Кремль, одначе, поспішно змінив тактику наступу. Замість ворожих форм, Кремль застосував кампанію „приязни" супроти арабського світу. Росія і цим разом виступила як „опікун" арабів, використовуючи їхні культурні, релігійні та національні прагнення. Тоді, коли Захід своєю кампанією намагається приєднати собі провідників і володарів арабських країн, Росія промовляла до народних арабських мас.

Зрештою від самого початку існування ОН, коли тільки на порядку нарад стала справа Палестини, совєтські делеґати, Громиком починаючи, завжди виступали солідарно з делеґатами арабського світу. З другого боку, Захід недостатньо й невластиво оцінював національно-політичні прагнення тих народів. А їх аж ніяк не можна було розв'язувати за старими, стандартними рецептами. Захід розчислив, що Персія чи взагалі арабський світ, зі страху перед Росією, не відвернуться від Англії та Америки. Така політика Заходу була немудра. Росії аж ніяк не йде про те, щоб самій відразу сісти на місце Англії в Судані, чи в Ірані. Ні! Хитрі москалі розцінили так: перше випхати з Близького Сходу Англію та ЗДА, а щойно в наступних рундах зайнятися цим іншим. Для того пляну використано вже сьогодні антисемітизм, продаж зброї для Єгипту, дипломатію, а найважливіше — диверсію.

Правда, арабська релігія рішуче відкидає тези Маркса чи Леніна. І купівля зброї Єгиптом у сателітів Росії — це, з одного боку, Ізраїль, а з другого ніщо інше, як добути найвищу ціну в змаганні вільного світу з Росією! У тому московські залицяння дуже на руку арабському світові. Не можна посуджувати провідників арабського світу, що вони не знають тієї істини, що будь-яка торгівля з Росією легко потягає за собою і політичні наслідки. Зрештою, цим і грішить Захід, торгуючи з Росією, мовляв гандлювати можна й з каннібалами.

У теперішніх обставинах Близький Схід може одного дня стати місцем, де вибухне третя світова війна. Росія задумує здійснити задум царів на Близькому Сході. Та арабський світ прагне до визволеної і об'єднаної національної держави. Арабія не стане вже додатком чи колонією будь-чийого імперіялізму.

Петро Голубенко

БОРИС АНТОНЕНКО-ДАВИДОВИЧ

(2)

Дуже влучно характеризує автор українського інтеліґента Федоренка порівнянням його з робітником Осадчим. Федоренко добре себе почуває на селі і в містечковій „Просвіті". На заводі, серед робітників Федоренко безпорадний. Про це він розповідає такими словами: „Ми пройшли через контрольну будку на широке подвір'я цукроварні. Струмки чорного натовпу точились із одчинених дверей похмурої кам'яниці й заливали подвір'я. Все це мене мало тішило, я навіть почув якесь тривожне хвилювання. Я не любив машин і фабрик. Чорними перстами якогось безвихідного прокляття вони лягли на наших незайманих колись степах, що, мов ґвинтами, пришпилили Україну до єдиного центру. Ці всякі трансмісії, величезні казани й вагонетки, від яких вічно смердить горілим і шмаровилом, були такі далекі до вільних степів відродженої України, що я обминав про них думати. Для цього є Центральна Рада, Генеральний Секретаріят і партії. Я просто — за Україну, взагалі. Але тепер я мусів виступати й навертати її на українство. Я напевно знав, що успіху не буде, і мене турбувало тільки одне — як його пристойніше й непомітно вийти після мітингу з цукроварні. Нема сумніву, що для них я — буржуй, і мене терзало — на якого чорта я одягнув цю новеньку студентську тужурку з золотими ґудзиками! Моєю останньою надією й розрадою був Осадчий. Він їм — свій". І дійсно, Осадчий заволодів увагою робітників і дав змогу виступити також і Федоренкові. А після вдалого виступу серед робітників він теж ніби перероджується і знаходить якесь нове оперття: „Яке прекрасне життя й яка чарівна ця революція... Я лагідно думав тепер про індустрію й помалу приходив до висновку, що все ж таки Україні, очевидно, не обійтись без тих заводів, машин і робітників".

Так в процесі революції росла й поглиблювалась національна свідомість і формувалось нове поняття України.

В оповіданні „Печатка" відчуваються безпосередні враження письменника, в ньому багато, мабуть, автобіографічних елементів з днів його юности, яка збіглася з молодістю нації — з українським національним відродженням. Вже тоді ми бачимо його в боротьбі з тяжкою спадщиною минулого і з ворожими московсько-большевицькими силами на Україні. Та найкращим і найпевнішим літературним матеріялом, який дає нам змогу відтворити живий ідейний і духовий образ Антоненка-Давидовича, є його збірка нарисів „Землею Українською". Ця книга має для нас потрійну вартість: 1) як зразок мало поширеного у нас жанру мистецьких репортажів, 2) як твір, у якому в живих образах і з безпосередніх вражень відтворена Україна 20-их років, і 3) як безпосередній вислів думок, поглядів і почувань самого автора.

Антоненко-Давидович — типовий представник покоління, яке характеризується іменами Миколи Хвильового, Миколи Куліша, В. Підмогильного, Г. Косинки, Ю. Яновського та інших українських письменників і діячів української культури. Ми назвали його „поколінням 20-их років". У збірці „Землею українською" відчувається патос цієї доби, ідеологія і світогляд цього покоління.

II

В журналі „Життя і Революція" (1926 р. і 1930 року) було надруковано два фраґменти з роману „Січ-Мати" Антоненка-Давидовича. В першому фраґменті письменник з питомою для нього спостережливістю і гумором виводить тип „батька-отамана" з часів революції. Другий фраґмент був надрукований під заголовком „Нащадками предків". У статті І. Михайленка „Фронт в белестриці" („Критика" 1930 р. № 12) цей фраґмент характеризується такими словами: „Прадіди — запорожці, нащадки — сучасники. Уривки охоплюють перші дні революції 1917 року в сприйманні й поведінці Євгена Барабаша — вже не гімназиста, ще не студента — екстазно захопленого мріями про „відродження" України. Найперше, що з них можна відчути — до чого знародніли сучасні нащадки предків великих, які вони нікчемні, нездатні здійснити славні заповіти. Якщо уривки показові для всього роману — з нього може бути карикатура на повітових патріотів запічку, порядком... внутрішньої самокритики... Однак, переборення ·націоналізму — не видно, оскільки автор в ідейно художній організації роману не підноситься над рівень „позитивних" його типів".

„Революція відкрила шляхи Україні й кинула її на буруни противенства, що шматують не зміцнілу, слабовільну націю; до життя стають „воскреслі з небуття козаки", — а тут „спокій замертвілости"... „Україна запізнилася відроджуватися. Україна стала вже над гранню історичної загибелі й небуття. Романтично-привабливу стару Україну прибило московське панування, поточила іржа промислового впливу, нової будувати нікому; від минулого — порожнява, в сучасному — пустка. Що не антикварним українцям вести перед в громадському житті — в цьому Антоненко-Давидович має рацію. Але й не „пролетарські малороси — неписьменні ,совдепівські вожді' ", на думку Євгена, збудують Україну, — хоч вони й імпонують йому своїми рішучими вчинками та шаржовано показаною грубезною впертістю. Сам Євген Барабаш теж далеко не ідеалізований герой. Він вищий пориваннями за просвітянську дрібноту, але нікчемний у громадських виступах і ще більше — в побуті. Еволюціонуватиме він, очевидно, шляхом войовничого шовінізму. До чого доеволюціонізується — покищо не знати".

Еволюція Євгена Барабаша ясно вказує на формування нового покоління українського визвольного руху, до якого належав і сам автор. Дуже показовим є те, що цей процес формування нової української людини показано в антитезі „батьки і діти", в конфлікті між батьком нотарем Барабашем і його наймолодшим сином.

— „Набил себе мальчишка глупостей в голову" — так оцінює батько українство сина.

— „Що з того, що він мені батько! Він зовсім мені чужий"... — робить висновок син. „Революція збила тебе з битого шляху, що ним ішли твої батьки". І він почуває своїм обов'язком торувати новий шлях. „Просвіта" — „це ніби попіл недавнього тління нашого народу". Попіл розсівається і прийдуть нові люди. Молодий Барабаш і являє собою тип нової української людини. Він пориває з батьком, на думку якого Україна є вигадка Грушевського, розходиться з братом, що вважає український рух німецькою інтриґою, і лишає дівчину, яка бачить Україну тільки в романтичній абстракції і не розуміє сучасности. Такий зміст двох фраґментів роману Антоненка-Давидовича „Січ-мати". Можна здогадуватись, що в цьому романі автор відтворює шлях і формування нового покоління українства, до якого належав і сам Антоненко-Давидович.

Література Мистецтво Розвага

Проф. д-р Василь Лев

УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНОЗНАВСТВА І ЙОГО ЗАВДАННЯ

Заснований при Науковому Товаристві ім. Шевченка в Ню Йорку Інститут Українознавства, названий Університетом Українознавства, входить в академічному році 1955/56 у другий рік своєї науково - педагогічної праці. Його завдання — дати студентам українцям американських університетів доповняльні знання з усіх ділянок українознавства, яких вони не можуть добути в тутешніх високих школах, а крім того вишколити культурно - освітніх робітників - інтелектуалістів для наших громадських і культурних установ. Вкінці підготовити молодих науковців-дослідників українознавчих дисциплін, що мають стати до співпраці зі старими дослідниками українознавства. Студії українознавства на рідних землях, заковані в рямки однобічної марксистської пропаганди, не дають змоги розвинути справжніх дослідів. Вільна наука, правдиве слово, як вислід студій, заборонені, дозволене тільки прославлювання „старшого брата", чого доказом є видана недавно в УССР „Історія української літератури", з хрестоматією, в якій подано вибір з українського письменства та його історію за фальшивими принципами совєтського літературознавства. Тому плекати правдиві студії українознавства, вільні від насильно накинутих ворогами українського народу неправдивих фактів, покликані наші наукові установи на еміграції. Коли йде про науково - педагогічну працю й виховання нових кадрів науковців, до цього в першу міру покликаний Український Вільний Університет, що саме завершує 35 років свого існування. УВУ згуртував довкола себе вчених педагогів, що під їх проводом вийшли з мурів нашої „Alma Mater" сотні абсольвентів з дипломами й зайняли відповідні місця в громадській праці. Багато абсольвентів, що завершили свої студії докторськими дипломами, несуть далі прапор вільної науки та поглиблюють усі ділянки українознавства своїми науково-дослідними працями. Коли ж більшість професорського персоналу, а також студентів виїхала в останніх роках з Мюнхену та інших міст Німеччини та Зах. Европи в заокеанські країни, Університет Українознавства при Науковому Товаристві ім. Шевченка в Ню Йорку перейняв на себе частину праці УВУ, яку цей продовжує далі в Мюнхені. Коли УВУ дає своїм студентам повні студії та дипломи, УУ дає доповняльні знання з українознавства тим студентам, що вчаться в американських високих школах. Одначе й студенти УУ можуть отримати дипломи УВУ, якщо вони вислухають відповідну кількість семестрів, відбудуть семінарійні вправи й виконають семінарійні та магістерські праці. Всі ці обов'язки мають бути виконані в порозумінні і тісному контакті з централею УВУ в Мюнхені. Дипломовані абсольвенти УУ мають право навчати в школах і курсах українознавства в ЗДА.

В акад. році 1955/56 Університет Українознавства продовжує свою працю в відділах мовно - літературному, історично - філософічному, мистецькому, економічно - природничому. Виклади відбуватимуться за циклами один раз у місяць, в п'ятницю, суботу й неділю в вечірніх годинах. Перший цикл відбувся в днях 21,22,23 жовтня ц. р. До співпраці професорсько - викладацького колективу запрошено не тільки професорів, доцентів і викладачів УВУ, але також УТГІ та окремих осіб-науковців, що під сучасну пору не зв'язані з обома названими інституціями. Крім авдиторних лекцій будуть влаштовувані семінари з деяких дисциплін для заавансованих студентів. Вони можуть користати з української бібліотеки НТШ.

Дирекція Університету Українознавства плянує теж створити підвідділи в деяких більших містах Америки, де є більше скупчення українських студентів і громадян та живуть наші науковці, професори УВУ й інших високих шкіл.

Починаючи новий академічний рік 1955/56, Дирекція Університету Українознавства (302-304 W. 13 Street, New York City) звертається з гарячим апелем до українського студентства користати з українознавчих студій та запрошує його взяти участь у лекціях та семінарах.

Також звертається Дирекція УУ до Вп. Громадян, яких цікавлять українознавчі дисципліни, брати участь у лекціях, що стоятимуть на високому науковому рівні та подаватимуть найновіші досягнення українознавчих наук.

ЗУАДК Й УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА

В звідомленні Контрольної Комісії, що його відчитав її голова на останніх 5-х Загальних Зборах ЗУАДК-у в останню суботу у Филаделфії, сказано там м. ін. таке: „. . . Ця мінімальна жертвенність не дозволяє ЗУАДК-ові розгорнути ту готівкову й харчову допомогу залишенцям в Европі і потребуючим в Америці, зокрема цінним і продуктивним культурним осередкам в Европі, в такій мірі, як це треба б робити". Ці слова дали притоку деяким делеґатам підкреслити зацікавлення ЗУАДК-ту, харитативної організації, спеціяльно справами української культури.

Ото ж при цій нагоді варто пригадати, що в ході великої переселенської акції в рр. 1949/50 ЗУАДК зрозумів значення переселення цілих мистецьких гуртів, для уможливлення їм продовжувати діяльність і на американському терені. Таким чином бодай частинно повелося ЗУАДК-ові спрямувати до окремих місцевостей (Ню Йорк, Филаделфія, Дітройт) такі мистецькі колективи, як Капеля Бандуристів, Український Театр під керівництвом Володимира Блавацького, Драматичну Студію Й. Гірняка, Оперний ансамбль Б. Пюрка, Чоловічий хор „Ватру". Деякі з Чоловічий хор „Ватру". Деякі отих керівних діячів вже померли, деякі ансамблі розплились, проте деякі з них таки збереглись, а інші стали ядром для нових мистецьких центрів, діючих тепер в Америці.

Поза спроваджуванням цілих культурницьких колективів, ЗУАДК подбав про переселення десятків інтелектуалістів, допомагаючи їм в кожному окремому випадку, особливо ж тоді, коли хтось із них не мав американських спонзорів та потребував т. зв. анонімного ашурансу від рідної переселенської організації.

Коли в Сарселі постав осередок української науки (з видатною допомогою Преосв. Кир І. Бучка), ЗУАДК призначив мінімальну щомісячну грошову допомогу кожному з тамошніх вчених. По 7 дол. на особу — це дуже мало. Але, разом із дотацією, добутою ЗУАДК-ом від Високого Комісара ОН для втікачів у Женеві, виплачено туди вже таки 5,917 дол. Від того ж Комісара ЗУАДК здобув 1,467 дол. на Німеччину і стільки само на Францію — на гаслову Енциклопедію Українознавства, що її видає НТШ.

За останнього перебування д-ра В. Ґалана в Европі, Український Вільний Університет й Український Технічно-Господарський Інститут у Мюнхені, висунули вимогу, щоб поширити допомогу, що її дістає центр в Сарселі, теж на їх професійний склад.

Але водночас виринула інша проблема: українських високих шкіл та установ й організацій є може забагато, зате нема українського середнього шкільництва й нема запевненої на майбутнє опіки над українською дітворою, щоб вона не денаціоналізувалась в німецькому морі. ЗУАДК здає собі справу — і в цьому погодились діячі на еміґрації — що саме він повинен зайнятись розв'язанням цієї проблеми, при чому виринає концепція створення українського інтернату для середньошкільників, які вчилися б в німецьких середніх школах, та подбання в деяких німецьких середніх школах за навчання предметів українознавства відповідними кваліфікованими вчителями. Переговори в цій справі з німецькими державними чинниками могла б найуспішніше перевести власне така американська авторизована організація, як ЗУАДК.

ЗУАДК оголосив був драматичний конкурс з виразною ціллю збагатити кількома новими п'єсами український драматичний репертуар та допомогти кільком талановитим письменникам. На ту ціль ЗУАДК видав 1,000 дол., а 150 дол., що їх не прийняли члени конкурсового жюрі, передав Об'єднанню Українських Письменників „Слово".

У своєму будинку у Филаделфії ЗУАДК дав приміщення Мистецькій Студії і відступає тамошню невеличку залю завжди на місцеві культурні цілі. Різні мистецькі почини в ЗДА, спеціяльно у Филаделфії, в осідку централі ЗУАДК, користувались меншою або більшою матеріяльною і моральною підтримкою ЗУАДК-ту (театр, хори, виставки).

Відношення ЗУАДК-ту до інтелектуального світу проявилось і в підборі службовиків централі. Повних 6 років працювала там співачка Наталя Андрусів; в рр. 1949/51 працювали там пок. В. Блавацький і ред Іван Кедрин, а тепер, уже від довшого часу, працює там письменник Остап Тарнавський.

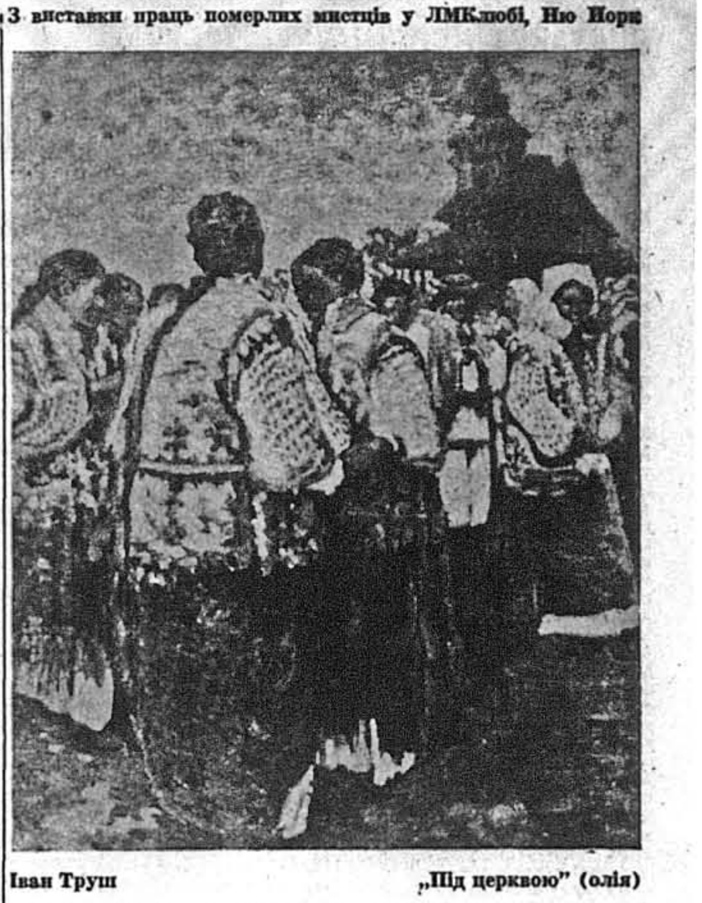
Очевидно, що матеріяльна підмога українській культурі в Америці й Европі збоку ЗУАДК-ту була б куди більша в минулому, теперішньому і майбутньому, якби ЗУАДК розпоряджав — більшими фондами.

Не хочуть купувати книжок

Нудної літературної продукції, робленої на замовлення, в дусі „соціялістичного реалізму", підсовєтське населення читати не хоче. Пересичені пропаґандою книжки лежать на полицях книгарень без руху. Не допомагають ні „тижні книги", ні зустрічі письменників з читачами, усіх професій". Начальник „Головкниготоргу" при міністерстві культури УССР І. Кривопанов у статті п. з. „Спільна справа працівників книжкової торгівлі і видавництв" шукає причин, чому воно так є. „Деякі жанри літератури, — пише він, — зокрема науково-фантастичний, останнім часом занепали. У повоєнні роки по суті в цьому жанрі вийшов лише один роман М. Дашкієва „Торжество життя". Дуже мало видають хороших книжок для дошкільнят і молодих школярів. Правда, іноді залежуться на полицях і дитяча література. А причина цього проста: видані ці книжки неохайно, сіро, вони не приваблюють своїм оформленням. Майже зовсім немає монографій про українських клясиків. Дивно, але факт — досі не створено монументальної праці про Тараса Шевченка. „Тугувато" розповсюджується поезія. Частина книжок навіть не молодих поетів (Крижанівський, Терещенко) довгий час лежить нерухомо. В 1951 році видавництво „Молодь" видало збірку віршів Олекси Ющенка „Над широким Дніпром". Не розійшлася ще й третина тиражу, як „Держлітвидав" видав збірку цього ж автора таким же тиражем під назвою „У великому поході". Кількість нереалізованої художньої літератури збільшилась на багато тисяч карбованців. Часто лежать літературні альманахи, що їх деякі обласні видавництва видають високими тиражами. До того рівень цих альманахів невисокий. Недавно Ужгородське видавництво випустило альманах „В сім'ї єдиній". 150 примірників його одержав Будинок Книги, що міститься в найлюднішому місці Києва — на Хрещатику. За кілька місяців розпродано лише кілька примірників . . ."

За всіми тими причинами начальник „Головкниготоргу" не добачає одної: совєтська книжка не йде, бо людям набридла пропаґанда, прибрана навіть в художню форму.

З виставки праць померлих мистців у ЛМКлюбі, Ню Йорк

Іван Труш „Під церквою" (олія)

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Гаслова частина

Після наполегливої, кількалітньої підготовної праці і організаційної і редакційної, що вимагає великого вкладу труду і матеріяльних засобів, появився нарешті перший зошит Словникової частини Енциклопедії Українознавства, Наукового Товариства ім. Шевченка, з головною редакцією в Сарсель коло Парижу і друком у Мюнхені. Головним редактором видання підписаний проф. д-р В. Кубійович, редакційний комітет складається з 20 осіб, а кількість співробітників коло 200 осіб. Видання такої енциклопедії — це велике діло української еміґрації, тим більше, що на самій „самостійній" Радянській Україні досі не видано ніякої енциклопедії в українській мові, не кажучи вже про Енциклопедію Українознавства.

Найбільше значення і найцінніша частина цієї Енциклопедії полягає в скупченні біографічних відомостей про визначніших людей з української історії, зокрема культури, науки і освіти. Щодо інших гасел — географічних, історичних та поодиноких знань, дисциплін і понять, то тут, очевидно, можуть бути різні погляди, різні методологічні і систематичні спрямовання. Наприклад, велике питання, чи варто було повторяти ті гасла, які були обширно обговорені в першій частині ЕУ. В гасловій частині вони переказуються в надто скороченому вигляді, але всі разом займають надто багато місця і тим самим кривдять біографічну частину Словника, що за поодинокими іменами мало що перевищують такі самі гасла Української Загальної Енциклопедії, вид. Станиславів-Коломия 1932-1934 рр. Одначе кількість самих імен в теперішній ЕУ перевищує УЗЕ значно, правдоподібно удвічі.

Коли Редакція вирішила давати гасла загального характеру, то звичайно вони мусіли б всесторонньо охоплювати кожний предмет і кожне поняття, особливо акцентуючи історичну частину, історичний розвиток, який має безпосереднє відношення до Енциклопедії Українознавства. Якщо в гуманістичних науках ця пропорція дотримана назагал відповідно (література, мистецтво та ін.), то цього ніяк не можна сказати про природничі і точні науки.

Між тим для нас і для чужинців особливо важливе і цінне довідатись про розвиток природничих і технічних знань і самої науки на Україні в старі часи, особливо в XVII-XVIII століттях ,коли вони творилися українцями і в українських установах. Натомість автори цих оглядів майже всі обмежуються XIX і XX століттями, використовуючи майже виключно російську літературу, яка представляє розвиток культури і науки на Україні слідом і за прикладом Москви. Майже не використані в ЕУ джерела західньо-европейські ,зокрема відомості чужинців, які подорожували по Україні або перебували там довший час.

Подаємо приклади з I зошита гаслової частини ЕУ:

Аґрономія на Україні (ст. 22) починається XIX стол. кількома рядками, тоді як аґрономія під совєтами займає понад дві повні шпальти. Між тим відомо, що на Україні друкувалися підручники з аґрономії ще в XVIII стол. (Почаїв). Вопляя, торкаючись сільсько-господарської праці на Україні в першій половині XVII стол., дивується, що українські селяни знають не тільки всі роди сільсько-господарської праці, але також ремесла, які мають відношення до аґротехніки. Торкаються також важливих питань української хліборобської культури такі автори, як П. Алепський 1654 р., Я. Гільдебранд 1656 р., Вейн 1708 р., Гільденштед 1771 р., Д. Бел 1737 р. та інші.

Джозеф Маршал 1770 року докладно спиняється над хліборобством України і каже, що розмовляв з українськими аґрономами, та подрібно описує 7-мипільну систему українського господарства. Натомість в ЕУ під гаслом „Аґротехніка" (ст. 25) виходить, що до по-

(Продовження на стор. 4)

З виставки праць померлих мистців у ЛМКлюбі, Ню Йорк

Ілля М. Шульга „Сусідки" (олія)

Богдан Гошовський

Д-Р МИКОЛА ГНАТИШАК

П'ятнадцять років тому, 9 листопада 1940 року українське літературознавство зазнало болючої втрати: помер у повноті сил, серед розгару праці, молодий український літературознавець, д-р Микола Гнатишак.

Втрата особливо болюча, бо в особі покійного українська наука мала людину, що клала нові основи під українське літературознавство. На жаль, передчасна смерть на тридцятьвосьмому році життя перервала цінну працю над історією української літератури в новому освітленні, на нових принципах, залишаючи нам у спадщині тільки її початок та розкинуті в різних виданнях окремі статті.

Хоч праця покійного обірвалася передчасно і неждано, все ж успів він впродовж десяти років дати, головно в львівському журналі „Дзвони", а далі в таких виданнях, як „Рідна мова", „Слово", „Збірник українського Історично - Філологічного Товариства в Празі" в „Jahrbuecher fuer Kultur und Geschichte der Slaven" та в інших не тільки ряд критичних оцінок нових видань української літератури, але й більші праці головно до питань української романтики, він теж був приготовив матеріял про історію української літератури до німецької енциклопедії Маєра, дав врешті ряд перекладів з української літератури на чеську мову. У своїй науковій кар'єрі зайняв становище лектора української мови на університеті у Відні, а з основного свого твору вспів дати українському літературознавству тільки перший том історії української літератури. Але вже цей перший том становить собою цінну позицію і дає одночасно ясну картину його становища, як літературознавця і ідейних засад його оцінки літературних творів.

Перший том його „Історії української літератури" появився після його смерти у видавництві Юрія Тищенка в Празі 1941 року і це видання сьогодні недоступна загалові рідкість.

У своєму вступі автор, базуючись на епохальному відкритті українського геніяльного лінґвіста Олександра Потебні про тісний зв'язок між генезою і структурою слова та генезою і структурою літературного твору, — між процесом мови і процесом літературної творчости, а далі між внутрішньою структурою поетичного твору і внутрішньою структурою кожного слова, дає свій висновок — свій перший принцип структурального зв'язку літературного твору із словом і ставить його в фундаменти наукового літературно - історичного розсліду. Так стає він на становище формалізму, як другого методичного принципу досліду літературного твору. Одначе цей його формалізм, за словами самого автора, „не може мати багато спільного з радикальним формалізмом тих дослідників, які поза мистецькою формою світу не бачать, і для яких тому стає байдужим цілий дуже важний комплекс проблем у зв'язку з відношенням літератури до життя, вагою змістового й ідейного моменту та суспільно - моральною відповідальністю письменника". На підтвердження своєї позиції автор покликується на Потебню, на його висновок, що „поезія це не є лише якась прикраса мислі, щось непотрібне, чим можна користуватись в хвилину дозвілля, а можна і не користуватися. Навпаки, поезія це одна із двох форм пізнання з допомогою слова, себто форм поетичної і прозаїчної; а коли воно так, то поетичний образ є і повинен бути для нас не лише предметом насолоди, не лише таким явищем, до якого ми ставимося пасивно". бо „поетичний твір — це спосіб об'єктивації не якоїсь відірваної від життя думки поета, але і того, що з нею зв'язане, а саме явищ з життя середовища і тих настроїв, які панують у суспільстві. Таким чином той поетичний твір, який заспокоює дійсну внутрішню особисту потребу автора, відповідає також потребам, настроям і проблемам суспільства".

На цій основі М. Гнатишак стверджує, що й навпаки, „мистецький словесний твір усе рішаючим способом впливає на своє середовище, а цим і на ціле суспільне життя". З цього ясний висновок у відношенні до змістово й ідейно злих творів, до проблеми моральної відповідальности автора.

Вслід за цим стверджує він, що „ідейні, етичні, національні й суспільні первні мають у літературному творі також визначу етичну естетичну функцію". „Етичний — у широкому сенсі — момент грає в поезії дуже важливу ролю та є рішальний у тому сенсі, що гарний мистецький твір перестає бути в повному розсягу гарним, якщо він не є осяяний високим етичним ідеалом". Це ствердження автор ілюструє простим, але переконливим прикладом про найкращу своїм видом квітку,яку одначе відкине з огидою кожна нормальна людина, якщо ця квітка має гнилий запах. І ця реакція належить так само до сфери естетики, як і подив для форми і кольорів тієї ж квітки.

У такому сенсі, ввтор прецизує свою третю і останню засаду літературно - історичного досліду, як принцип ідейно - етичного естетизму.

З'ясовані три формальні методичні принципи набирають — як каже автор — повного свого сенсу, коли в них віллємо життєвий ідейний зміст. „Мій ідейно - етично-естетичний підхід до літературної творчости, згідно з етосом українського національного життя впродовж віків, конкретизується в засаді ідейного українського націоналізму, опертого на незламній основі традиційної в українському народі і вповні з його психікою зрослої християнської етики. Ця ідейна засада і є для мене єдиним мірилом ідейно - етичної, а тим самим і естетичної вартости літературних творів" — цими словами кінчає автор свій вступ — своє з'ясування засадничого становища, яке й визначило характер усієї його літературознавчої праці та й його історії української літератури.

Друге питання, що його взявся по-своєму розв'язати наш літературознавець, це проблема періодизації історії нашої літератури. Вона й досі спирається головно на культурно - історичних основах, на змінах політичної долі українського народу, залишаючи зовсім на боці мистецько-стилеві моменти, які М. Гнатишак вважає найважливішими для історії словесного мистецтва.

Тут не місце на розгляд дотеперішньої схеми нашої літератури, (зокрема зайво виказувати всю недоречність економічно - клясових прийомів, що найшли своє завершення в виданій 1954 року в Києві „Історії української літератури", де поділ іде за „добою феодалізму", „добою розкладу феодально - кріпосницьких і розвитку капіталістичних відносин" і т. д. і за періодами „боротьби українського народу за воз'єднання з Росією" і „після воз'єднання України з Росією" і т. д. аж до „доби імперіялізму і пролетарської революції"), нам важливо подати оцю — за словами самого ж автора — „першу і недосконалу спробу" періодизації історії української літератури на нових мистецько - стилевих принципах, яка й лягла в основу його праці. Ось ці періоди: 1. Староукраїнський стиль. 2. Візантійський стиль. 3. Пізньовізантійський переходовий стиль. 4. Український ренесанс. 5. Козацьке барокко. 6. Псевдоклясика. 7. Бідемаєр. 8. Романтика, Реалізм. 10. Модерна.

Сам автор говорить відкрито не тільки про прикмети, але і про „недостачі нової схеми" та що „нелегко підпорядкувати їй без вийнятку український літературний матеріял", і що „ентузіясти суцільности будуть напевно вказувати на надто велику роздробленість і неперегляндість такого поділу, де, замість давніших трьох, встановлюється аж десять самостійних періодів". Але автор знає і підкреслює, що його „схема періодизації пбудована не на штучному країнні живого літературного тіла" від року до року, чи навіть від століття до століття; за основний принцип поділу тут взято далеко природніший, ненасильний, мистецько-стилевий і нерозривно з ним зв'язаний стилево - світоглядовий принцип. Поодинокі мистецькі стилі — це огнища, що зосереджують біля себе не раз часово доволі віддалені від ядра літературні факти, органічно сполучені в одну цілість своєю стилевою й світоглядовою одністю".

Можна всяко оцінювати „спробу" Миколи Гнатишака нової періодизації історії нашої літератури, але не можна відмовити їй поважного намагання зрушити з мертвої точки оцю важливу і не легку проблему українського літературознавства.

У своїй історії української літератури М. Гнатишак встиг розглянути три перші, згідно із своєю схемою, періоди: староукраїнський стиль, візантійський стиль і пізньовізантійський переходовий стиль.

Староукраїнським стилем визначив він „словесно - мистецьку своєрідність тих найстарших форм української поезії, що збереглися в багатій скарбниці нашої славної усної словесности". Другий період — це час від прийняття християнства до занепаду Київської держави в XIII ст., що позначений найсильнішим культурним напором візантинізму і в ділянці нашого письменства. Третій період — це 14 і 15 століття, коли українська література нав'язала перші поважніші зв'язки з західнім світом та витворила на основі схрещення східніх і західніх культурних впливів свій власний переходовий стиль. Все ж у цьому періоді візантинізм і його вплив позначався далі дуже сильно, та тільки ж він уже не був такий багатий і блискучий, як в 11-12 століттях, а виявляв риси занепаду. Отож переходовий стиль з наверствуванням західніх культурних впливів ставав початком нового напрямку усього дальшого українського культурного й літературного розвитку, що його автор схоплює коротко словами: на Захід!

**

Передчасна смерть обірвала раптово цінну працю нашого молодого, але сміливого в своїх концепціях і вже ясно скристалізованого в своїм і науковім і світоглядовім „вірую" науковця - літературознавця.

Ми коротко і можливо вірно, здебільшого таки дослівно подали його власне становище і разом з цим добуту ним позицію в українському літературознавстві, а його „вірую" і як людини і як науковця стає в сьогоднішню добу розгубленостн і розхитаних критеріїв оцінки, що не раз аж надто яскраво позначується і в нашому літературознавчому світі, оце вірую Миколи Гнатишака стає перед нами як ясний і ясно накреслений шлях.

П'ятнадцятиріччя його смерти диктує теж потребу і обов'язок віднайти і зібрати його друковану спадщину та зберегти її окремим виданням,

ВИСТАВКА КАРТИН УКРАЇНСЬКИХ ЖІНОК-МИСТЦІВ У ФИЛАДЕЛФІЇ

З нагоди XI Конвенції Союзу Українок Америки, у домівці СУА при вул. Френкліна 4-11 вересня ц. р. влаштовано виставку картин українських жінок-мистців. Репрезентувало її 14 прізвищ, заступлених 33 картинами. Побіч відомих імен, були виставлені праці тих, що ще й далі продовжують свої студії. Але попало сюди й декілька картин нових сил, які без професійної освіти, тільки з любови до мистецтва взяли пензля і свою продукцію виносять на денне світло.

Без сумніву, що перше місце на виставці належить Галині Мазепі. Її „Пастушки" тематично мають дещо спільного з „Козаком Байдою". Тут, як і там, тільки асоціятивною дорогою думок схоплюємо зміст картини. Тут дівчатам у безвимірному просторі піль чеше вітер коси, а біля них пасуться корови. У другій картині Байда, завішений на гаку — він може бути на дереві ,будинку, чи просто впиратися в саме небо. Йому подає козак лук і стріли, а Байда ранить ними сплячу, а може вбиту вже Туркеню. Спляча або вбита вона тому, що серпанок ночі — темна пляма закрила тільки її чоло й очі. Ось так ,роздивившись добре по одній і другій картині, починаємо ловити їх зміст літературний, бо лапідарність Мазепиної форми все те дає нам тільки у натяках, недосказах. Мистець не залишає нічого в готовому вигляді. Він вимагає нашої активної співучасти у розгляданні його творива. Спершу ми мусимо здобутись на інтуїтивне зусилля, щоб відчути і вловити зміст, що його сиґналізують нам наші почуття, а потім усі турботи впорядкування наших вражень залишаємо мозкові.

Малярка розповіла нам сонпривид, що міг приснитись їй без логіки причин, як це все виринуло, і наслідків, що після цього сталося. І тому, як буває у снах — Байда, зачеплений за ребро — не квилить і Туркеня не лементує. Реальна подія, яка мала місце в часі і просторі — представлена тут в нереальній дійсності; перемішаний порядок речей, чергування фактів — усе зведено в один суцільний образ. Мистця захоплювала сама ідея, і вона піднайшла для її конкретизації саме таку форму. З цілого ряду моментів створила одне плетиво.. Різниця між обома картинами лежить у їхній формі. Байда — це далаїзм, що дає волю власній уяві, як це роблять інтуїтивно діти. Мистець не в'яже себе ніякими законами дійсности, ні формами й вимірами. Він розставляє на картинній площині бажані йому елементи, як йому вигідно з композиційного боку.

У „Дівчатах" Мазепа піднайшла іншу форму виразу. Тут знов на сюрреалістичній канві, по діяґоналі полотна, розсікаючи його на два трикутники, обнявши рукою подругу — вони лежать — де і на чому? — це розв'яже собі сам глядач, так, як йому підскаже його власна уява. По обох вільних боках фігур ,розкинені профільні натяки корів; вони пасуться в полі, на пасовиці, горбі, а може в чотирьох стінах хліва жують жуйку. Викликана картиною асоціяція думок розкриває перед нами цілу повінь може й особисто пережитих вражень, які міняються зі швидкістю образів калейдоскопу. Нам пригадується вигін у поле дітворою худоби, а з ним осінний настрій пустіючих піль, а далі — останки полукіпків, білі стерні і зграї гайвороння. Десь біля вогню скупчились пастухи, лінива смуга диму, а поміж тим одинцем похилені бродять корови.

Але Мазепа всього того не кладе на лопату. Вона спонукує нас іти за ходом її думок і змушує переживати й поділяти безжурну радість молодости у споминах, навіяних уявленням образів, до яких картина є тільки поштовхом.

Формально в картині перехрещується більше напрямків, коли в обличчях слідні покубістичні впливи, як профілювання, так уже торси чи стафаж видержані в абстрактно площинному виді. Кольорові поля розмежовані енерґійним контуром. Впровадження чорноти, білого й сірого у самий центр (фігури) картини піднесло звучання бокових частин полотна.

І як воно не дивно, хоч у творчості Мазепи схрещуються останні здобутки західнього модернізму, проте всі її картини насичені ще й близьким нам відчуванням української національної стихії. Вже при першому погляді на них почуваємо себе вдома. Що більше, цей модернізм, від якого дехто старається відгородитися високим плотом, Мазепі якось проща-ється і якось на неї прихильники чистоти національного мистецтва, замкненого в рідному ґетті — не ремствують. Немає сумніву, що картини Мазепи, як і взагалі модерного мистецтва, насувають деякі труднощі і вимагають певної розгорненої уяви та активности, щоб вжитись у творива. Без цього воно не зогріє нас і останеться холодним — чужим.

Іншу ділянку творчости представляють її ілюстрації до казок, як Царівна-Жаба чи виставлена серія Івасика Телесика. Не перешаржована характеристика типів, при одночасній простоті вислову — це приманності, які серед ілюстраторів казок ставлять її в ряди таких мистців, як Е. Козак та М. Вутович. Уміння промовити зрозумілою мовою мистецької форми до дитячої психіки, де розум ще не в спромозі відповісти на всі поставлені питання, а світ зовнішній і його дива.явища сприймаються образами — ось це й є основне завдання ілюстратора казки, а Мазепі це вдається.

Людмила Морозова прислала не нові речі — два пейзажі, Дніпро і Дзвінниця св. Софії. В обидвох промовляє до нас сентимент рідних земель, особливо в першому. Хто бачив відногу Дніпра й Десни весною, коли вони широко розіллють свої води, або в гаряче літо, коли лінивою голубою стьожкою тече він серед золота пісків ,щоб згубитися у синім обрію. Дніпром, як малярським сюжетом, захоплювався А. Куінджі, І. Труш, М. Бурачек, Станіславський. Характеристичною рисою українського пейзажу є перевага і повторність горизонтальних ліній при відсутності вертикальних. І ці типові риси наглядно вже виступають на полотнах Куінджі і Станіславського.

Злиття двох стихій — нерізьбленого чорнозему і розпростертої над ним синяви неба — загублених у безкраю далині, будять тугу, таку притаманну українській широкій вдачі і яку в першій мірі відчувається в сумовитій мельодиці наших народних пісень. Від цієї ностальгічної нотки не вільна й Морозова. Її манить перспектива далі — тільки у просторі вона віддихує свобідно. У „Дзвінниці" тонко відчута пора зимового дня у відлигу, де за обрисами дерев і дзвінниці все потонуло в мряці. Кольорит Морозової побудований майже на органічних тонах при стишеній і неперевантаженій, субтельно згармонізованій ґамі. А все ж хотілося б бачити Морозову в гаряче літо і сонячний морозний зимовий день...

В картинах Ольшанської-Стефанович помітний перехід від неовізантинізму до чистого декоративізму. Візантинізована основа з атрибутами символіки („Чайка", „Бондарівна") пронизані настільки стилістичним елементом ,що цілість із першого погляду сприймається наче арабескою заложена площина. Одначе, цей орнаменталізм — це тільки початкове враження. Розглянувшись ближче по картині, віднаходимо її центр-ядро, біля якого групуються всі доповняючі себе аксесуари.

Коли у Мазепи її предметні елементи розложені у безвимірному просторі, без означення їхньої глибини чи першопляновости, то в Ольшанської-Стефанович вся картина побудована на одному пляні. Звідсіля у неї змішані не тільки просторові, але й часові явища всуміш із символікою. Цей засіб симультанізму знаний давно Сходові, візантиці, італійським примітивам та сучасному експресіонізмові. Картини Ольшанської-Стефанович інтенсивні, насичені барвою. Вони подобають на середньовічні вітражі і мають у собі щось із багатства Сходу.

В Ірини Шухевич замітніший портрет-студія скульпторки Н. Мілян. При всьому реалізмі він не позбавлений і деяких стилістичних прикмет у позі, повороті голови, спокійному тлі хатнього нутра, яке так добре гармонізує з тихою і замкненою в собі вдачею покійниці.

Юлія Миколайська показала у своїх студіях, що в неї чималий запас мистецького знання. Одначе, на виставці хотілося б бачити картини більш індивідуального вияву її хисту.

„Покрова" Марії Морачевської, а властиво Оранта, бо Покрова завжди має в руках омофор, витримана в візантійському стилі. Цілість порушує дещо зареалістично поданий монастир. Проте, кольористично всі різниці вирівнюються. Можна мати застереження щодо техніки — олії. Куди більші можливості дає в цьому випадку темпера, казеїна.

Серед молодших впадають у вічі акварелі Катерини Кричевської. У неї є безпосереднє відчуття інтерпретованої лінією і плямою зовнішности, і саме ця її безпосередність, а втім і свіжість є тим обіцяючим зобов'язанням мистця на майбутнє — рости й підійматись у висоти.

„Христос" і „Мати Божа" Християни Дохват під оглядом фактури і пластичної форми бездоганні. Обидві ікони побудовані на візантійському підкладі, одначе своєю масою вони може дещо перетяжені, тому в них матеріяльне домінує над спіритуальним. Не в докір можна б звернути авторці увагу, що наша іконографія має вже віковою традицією випрацьовані лики святих, а голови Христа, Богоматері та малого Ісуса у Дохват дещо приплощені (індіянізовані) і дають широколиций — не наш тип. А проте, ікони ці — доказ, що мистець прямує до опанування форми, а з нею і власного стилю.

Пейзаж Лемківщини Наталії Стефанів своїм кольоритом нагадує дещо з Коро — як настроєм, так і своєю притишеною стрібною ґамою. На виставці побіч Морозової — це один із експонатів, в якому поміт на мистецька культура.

З двох картин Марії Тимощук годі судити про її дальший розвиток. В них пробивається певна інтеліґенція, а зокрема голова жінки легкістю трактування приводить на думку французьку малярку Маражісн. Поживемо — побачимо.

Участь у виставці брали ще Ольга Дядинюк, Марія Гарасовська-Дачишин, Тетяна Душенко.

Володимир Кивелюк

Галина Мазепа

З ілюстрацій до „Івасика Телесика"

М. Ольшанська-Стефанович „Пісня про чайку"

М. Пастернакова

БЕРЛІНСЬКИЙ БАЛЕТ

Палкі розмови міжнародних дипломатів в Женеві не зупинили зловіщого марива, що вже багряною смугою насувалось па політичний горизонт Европи. Навпаки, панове у фраках, білих рукавичках і масках самі розпалили пожар світової війни. Мобілізація... прощання... після бою... зрада... біженці... чорний ринок... і макабричний танець смерти були передані в балеті німецького хореографа Курта Йоозе п. з. „Зелений стіл", з такою динамікою і реалістичною експресією, що публіка у „Великому Театрі" у Львові (р. 1933) зі здержаним віддихом слідкувала за потрясаючими картинами воєнного лихоліття, ціла знерухоміла у подиві для пластики танкового вислову. „Зелений стіл" дістав першу нагороду на міжнародньому танковому фестивалю в Парижі в 1932 р. Балет К. Йоозе став тоді для знавців танкового мистецтва і публіки просто революцією, бо ж відомо, що німці не мають ні народної ні сценічної сильної танкової традиції. Звичайно, у ділянці модерного мистецького танку, що в Німеччині зродився зі старо-ґерманського духа, огорненого в абстракти і символи з нахилом до літературно - філософської тематики, імена М. Віґман, Р. Ляban, Г. Кройцберґ почесно вписані у світовій історії мистецького танку, мають своїх визнавців у країнах Західньої Европи га за океаном... У школах цього напрямку вчилися теж відомі українські танцюристки Г. Балтарович, О. Заклинська, І. Голубовська, Р. Прийма, Д. Кравців й інші, що й далі продовжують працювати у цьому мистецькому стилі. Одначе цей модерний німецький танок не знайшов популярности у своїй батьківщині і не мав доступу ні до великих театральних чи оперних сцен і „Дойче Танцкунст" проводив своє зростання на окремих, для невеликого кола, прихильників „Танцбюн-ах".

Танок і його проблеми ніколи не ворушили німецької публіки і він не викликував в неї ентузіязму, як це бувало в других народів, бо він не був і не є мистецькою потребою німців, органічно пов'язаною з цілістю їх культурного життя. Зокрема клясичний балет не знайшов там пригожого для себе ґрунту, не видав ні одної у світовому маштаб і німецької балетної індивідуальности. Балет займає в Німеччині скромне місце в опері і держить себе справді на солідному, але цілком пересічному рівні. Правда, були намагання підвищити балетну продукцію в Німеччині і вивести його з оперних лаштунків, та — як це й дивно — вони майже завжди розбивалися об фінансові труднощі.

Більш двадцяти років працювала в ділянці німецького балету Татяна Ґзовська, хореограф великого мистецького обдарування, включаючи до співпраці модерністів письменників, музиків, малярів — Блехер, Шіллер, Кокто, Понель й інші. Тільки тепер сповнилася до деякої міри її мрія. Літом цього року вона виїхала зі своєю балетною групою на гостинні виступи до Америки й Канади, з метою зарепрезентувати сьогочасне німецьке балетне мистецтво.

Дня 6-го жовтня 1955 р. „Берлінський Балет" дав виставку в Торонто. Публіка в тому передусім добре тут зорганізована німецька колонія, прийняла гостей, можна б сказати, ентузіястично. Одним, німецькі танцюристи відкрили нову сторінку у балетному мистецтві, а другим нагадати батьківщину, в якій вони можливо не доцінювали або й не мали часу слідкувати за творчою працею та досягненнями німецького сценічного танку..

Нове? — можливо в Німеччині, де чомусь цей стиль називають нео-клясичним, а ми в ньому бачимо знамените поєднання клясики — театру — і модерного мистецького танку. Спроби такої фузії розпочав вже близько десять років тому С. Баланчин, хореограф Нюйоркського балету, віденка Еріка Ганке, частинно „модернізує" програму своїх вистав теж Садлерс Велс в Англії та інші менші балетні групи. Це поєднання відкриває широкі обрії танкової творчости, дає змогу піднятися у сферу чистого інтелекту і водночас проникнути у глибокі надри людського духа. Це не казка балетів старого репертуару, що розв'язує психологічну проблему одної людини. Новий театральний танок виявляє переживання і підсвідоме - містичне в житті цілої групи людей, він розгортає ідейну глибінь та розв'язує основний конфлікт дії. Тому так радо і з повним успіхом модерні хореографи трансформують в танок Шерспірові драми „Гамлет", Ромео і Юлія", „Макбет" й ін. В танковій інтерпретації вони більше виповнені життям, легше вловима виразність характерів, вони доходять до глядача безпосередньо, простіше як архаїчна мова. А втім в текстах Шекспірових драм часто згадується танок, він теж переважно в масках, має в них окреме пов'язання з дією місце.

Короною вечора „Берлінського Балету" був саме „Гамлет". В хореографії Т. Ґзовської це був не тільки леґендарний данський принц, претендент до престола, романтик і мрійник, це була людина, що шукає правди в житті, що страждає від насильства тиранії і морального занепаду свого оточення, в тому передусім матері. Ґерт Рейнгольм у головній ролі, демонструючи знамениту клясичну техніку та драматичні здібності, які не потребували допомоги пантомімічних елементів, створив чіткий образ людини-героя, що в ньому втілений вічний конфлікт індивідуальности зі середовищем, яке його не розуміє. Глибину Шеркспірової думки він особливо переконливо передав в хвилині смерти, що була переходом в життя в другому світі, була поєднанням з духами предків. Солістка Ґізеля Деєґе виказувала гарну елеґантну танкову лінію, головно в любовному ададжіо. Її стрункі арабески, бездоганні піруети і передусім ліричне відчуття у ролі Офелії ставить її у ряди визначних сьогочасних клясичних балерин.

На жаль, „кор де бале" не звучав гармонійним зіграннямі не виходив вище учнівського рівня. Мабуть через слабу танкову дисципліну та малу численність (всього 15 осіб в цілій групі) відпали у виставці масові танки, які сповняють важливе завдання в Шекспіровій драмі. Вони — це участь народу в дії, голос його совісти і вияв настрою. Масові танки в драмі вносять високодинамічні акценти, а своїми мальовничо-поетичними угрупуваннями викликативне враження. Цього бракувало помітно у виставі „Гамлета" в „Берлінському Балеті".

Модерна музика Бляхера мала не тільки ролю акомпаніяменту, вона уся була сповнена змістом, трагічним і ніжним і цілком сдналася в танком як повновартісний компонент балету. Декорації і костюми Понелля в композиції і кольорі зраджували вплив (можливо це його власне уявлення) французького модерного малярства, що замість похмурого кольориту середньовіччя з його важкими занавісами і холодом залі-за внесли у виставу грайливе світло і прості умовного характеру декорації. У такому сценічному оформленні „Гамлет" і всі інші балетні точки хореографії Т. Ґзовської, як „Лябіринт" — муз. Соннебурґа, „Баляда" — муз. Мендельсона, „Орфей" — муз. Ліпшта, і „Сувеніре" — муз. Оффенбаха на мотив „Ля Ронд" Шніцлера, були зразками модерного театрального танку, який більше завойовує широкі кола по-мистецьки думаючої публіки. Акампаніямент вели вправною рукою Ґоебель і К. Ледбеттер.

Шкода, що майстрив світової слави, в тому теж ансамблі модерного театрального танцю так рідко відвідують, а то й вимінають Канаду, можливо думають, що для їх мистецтва це ще надто "primitive coutry, де люди їдять виключно "blue beries", тоді як в Канаді останніми роками слідне велике пожвавлення у всіх ділянках культури з особливою увагою до впровадження власного мистецького потенціялу. Всі високоякісні мистецькі імпрези проходять тут у випроданих залях і публіка тепло і з пошаною зустрічає всіх справжніх мистців.

КОНЦЕРТ КАПЕЛІ БАНДУРИСТІВ

(Ню Йорк, неділя 23 жовтня, Карнеґі Гол)

Цьогорічний приїзд до Ню Йорку нашої славної капелі на концерт, в Карнеґі Гол, показав певний її зріст з усіх боків, і передусім з репертуарного.

Виконана на початку програми окрема частина з релігійної музики в супроводі бандур — зробила незабутнє враження. Хоч релігійні твори Бортнянського написані ним без будь-якого супроводу, Григорій Китастий зумів відшукати їх ритмогармонійне тло в інструментальному супроводі, яке, без сумніву, мав на думці сам Бортнянський і яке допомогло Китастому підкреслити загальну мелодійно - гармонійну суть творів Бортнянського, що було зовсім не легко зробити для бандурної оркестри.

Прозвучали релігійні твори першого відділу прекрасно, окремі сольові фраґменти яких були доручені Григорієві Назаренкові, Романові Левицькому та Григорієві Попову.

Дуже втішило також запровадження в програму сольоспівів з інструментально-хоровим супроводом.

Говорячи про це, треба підкреслити цілком нову для бандурної оркестри розв'язку досить складних акомпаніяментів.

Аранжувальникові довелося вкласти велике знання і досвід для того, щоб у цих творах по можливості ближче підійти до музичної мови авторського ориґіналу, а членам капелі багато попрацювати, щоб опанувати все це технічно.

З вокально - інструментального боку, капеля у такому складі, в якому вона була на концерті, має всі прикмети зростання.

Хор був посилений новими співаками — Володимиром Поліщуком, Петром Садовим та Іваном Уманцевим, які відспівали сольові місця. Особливо добре співав останній. Басова група звучала знаменито.

Велику залю Карнеґі Гол-у (дуже добру в акустичному відношенні) що раз заливала стихія добірних чоловічих голосів, з-поміж яких вирізнялися два концертові солісти пп. Мінський і Тисяк.

Баритон Мінський, який не є чужим для капелі, бо колись саме в ній починав свій артистичний шлях, дуже добре та тепло виконував сольоспіви автора цих рядків, рівнож і окремі сольо-фраґменти з інших творів.

Так само добре прозвучав і другий соліст, тенор п. Тисяк. Він є добрий співак з правдивою вокальною школою. Я хотів би тільки порадити йому не вкладати так багато експресій в інструментацію окремих творів. Наприклад, лірично - сумувата пісня „Без тебе, Олесю" — не вимагає, на мою думку, цього.

З суто інструментального боку є також подивугідне нове. Григорій Китастий ввів у склад бандурного ансамблю дві басові домри, які, завдяки своєму необмеженому хроматизмові та довгому тремолюючому звукові спедалізовують та поєднують різні гармонійні вертикалі у бандур, що робить те чи інше звучання соковитішим.

Всі бандуристи, а також і домраки добре засвоїли свої важкі партії.

Не можна поминути мовчанкою прагнення Григорія Китастого відсвіжити, (звичайно по змозі) гармонійну мову бандурного звучання в своїх творах, чи аранжуваннях.

Наприклад, в каденції для соліста - бандуриста, в одному із своїх інструментальних творів, він сміливо вжив імпресіоністичне звучання, побудоване на низці ламаних паралельних кварт і квінт, підпертих акардом далекої від них тонації в низькому реґістрі. Це звучить на бандурі може ще краще, ніж на фортепіяні і є першим новим словом у практиці бандурної техніки, яка має в майбутньому ще більше розростися.

На всьому, що показала цей раз капеля, лежить відбиток фахової, наполегливої праці, яка саме і віддрізняє фахове мистецтво від аматорного.

Якою ціною це здобувається в наших умовинах — говорити не будемо, бо самі добре про це знаємо.

Дозволю собі порадити членам капелі під час своєї праці над вдосконаленням матеріялу звернути ще більшу увагу на артикуляцію у вимові, яка є передумовою доброї дикції, а також запроваджувати бодай мінімум театралізації при появі і виході з сцени, щоб не з такими діловими обличчями та флегматичними рухами це робити.

Цілком, очевидно, що все, що тут зазначено, відноситься до загального мистецького керівництва, яке в капелі складається з двох осіб: Володимира Божика, що на рецензованому концерті з черги був в ансамблі звичайним бандуристом, і Григорія Китастого, що впевнено і з смаком диригував програмою.

Обидва мистці спокійно співпрацюють, без непотрібної заздрости та конкуренції, і роблять велике та потрібне для нашого народу діло.

Ця подорож капелі проходить під знаком її вчителя та організатора, великого мистця — Гната Хоткевича, якому в програмі відведено три точки: „Пісня про Нечая", „Там у полі корчма" і монументальна „Дума про Байду". Знов хочеться підкреслити чудові строї учасників капелі, особливо в першій половині концерту. Виступ капелі мав такий великий резонанс, що наступного дня після концерту п. Китастий дістав повне признання від одної вже не української аґенції, яка почала плянувати для капелі міжнародну світову подорож, як це багато років робить відомий російський хор під керуванням Жарова.

Ну що ж! Якщо це серйозно, то хай Вам простелиться щаслива путь, кобзарі!

І якщо ця акція буде вже конкретною, то слід кріпко подумати про те, що капелю слухатимуть, крім українців, також і багато чужинців, яким без знання нашої мови буде дуже тяжко сприйматі лише співочий двогодинний концерт, де зміст пісень часом має вирішальне значення. Очевидно, для цього треба подбати про щось не тільки слухове, але й зорове. Та коли вже про це мова, то думаю, що і в тих межах, в яких працює капеля тепер, — було б доцільно ввести більше рухливих та жартівливих пісень.

Мені довелося випадково під час перерви чути репліки про те, що склад капелі замалий, що бажано було б мати склад в кількості 40-50 осіб. Вважаю це безпідставним, бо в мистецтві завжди вирішує якість, а не кількість. І якщо якість сполучається з кількістю, то це є ідеал.

Закінчуючи, не хочу повторювати про те, що заля Карнеґі Гол була майже вщерть виповнена і що кобзарі мали колосальний успіх.

Бажаю капелі й надалі з таким же успіхом щасливо докінчити свою подорож.

Микола Фоменко

МІРКУВАННЯ З ПРИВОДУ ТУРНЕ КАПЕЛІ БАНДУРИСТІВ ПО АМЕРИЦІ Й КАНАДІ

Ми вже про такі міркування на сторінках „Свободи" читали. Автор навіть не пробував зачіпати рецензійної сторінки, залишаючи її за фахівцями-критиками, а тільки змалював гарно картину, як то Капеля виступила у львівському театрі під час першого большевицького побуту в Галичині й яке враження вона вчинила на глядачів. Поминув навіть те, чи краще Капелі з диригентом чи без нього? А автор тих рядків, міг би теж спинитись на тому моменті, коли Капеля опинилась у Берліні (чи не в лютому 1943 року?) і яка теж зробила кольосальне враження на присутніх українців; був на тому концерті між іншим гетьман Павло Скоропадський, на якого ждала група наших старшин.

Бачив я тоді вперше Капелю Бандуристів і не міг з дива вийти, як вона на якийсь ледве замітний рух голови свого керівника впроваджувала людей в екстазу, виконуючи майстерно свій репертуар.

А пізніше, коли Капеля опинилась у Німеччині, ми побачили, що нею диригує Володимир Божик. У всіх оголошеннях стояло, що Капеля знаходиться під мистецьким керівництвом Григорія Китастого й диригентурою В. Божика. Що ж, мистецьке керівництво Капелею це ж відповідальне, яке високе місце. Просто я не знаю, як це визначити, бо ж я не фахівець у тій ділянці. Очевидно нікому й на думку не прийшов би сумнів, що Г. Китастий не вміє диригувати, чи щось подібного.

І останні афіші, оголошення в пресі голосили не інакше: Турне під мистецьким проводом Г. Китастого й диригентурою В. Божика. Яке ж було, просто розчарування, не тільки моє особисте, а багатьох на виступі Капелі в Ню Йорку в Карнеґі Гол. Просто не хотілося вірити, що мистецький керівник на естраді з камертоном диригента, а диригент з бандурою. І один і другий не на своєму місці! Громадянство зжилося вже з попередньою формою, цінить і шанує обох маестрів! Знає ціну кожного з них! Українці ними гордяться. То пощо такий дисонанс?

Чи показати й переконати громадянство, що внутрі Капелі бурлить? Чи, скажімо, Г. Китастий хоч трохи зрозуміє, як просто він для мене так дорогий, обожнюю його, і певне так багато з-поміж нас так думає! А тут нараз... Чи ми нарешті здобудемось на щось велике і внутрішніх терть не будемо виводити на позорище?

Мені деякі підказували, що вони, тобто, мистецький керівник і диригент так між собою умовились! А я буду щирим і отвертим і скажу, що хай вони цю умову краще заховають! І якби я був Федем Гуском з оповідання Юрія Вухналя, то їй Богу так би й підписався:

„Щиро закоханий у Вас обох і то до смерти — Ваш і Вам відданий Федь Гуска".

І за тим же Федем повторив: То що Г. Китастий і В. Божик ролями помінялись, то це навіть нікого за вухом не свербить, а тих але братіки, пропадають традиції!

П. С. З певних тактичних міркувань, я свої завваги висловлюю тільки по скінченні турне Капелі Бандуристів.

П. Я.

„ВЕСЕЛІ ВОЛОКИТИ"

„Веселі Волокити" — Євген Чорній, Іван Задорожний, Осип Стецура і Володимир Баранський із своїм акомпаніятором Богданом Перфецьким (посередині)

Ідея українського квартету „легкого жанру" не є нова. Вже перед другою світовою війною існували у Львові і здобули популярність квартети Євгена та Богемия.

На еміґрації члени теперішнього складу належали до принагідних театральних квартетів, а згодом, у невідрадному періоді совєтської окупації в Австрії, зорганізувалися самі у професійний квартет для заробітку. Річ ясна, що з огляду на умовини, пісні виконувано німецькою мовою. Квартет тішився великою популярністю серед віденської публіки, до тієї міри, що довелося деякий час працювати одночасно у двох місцях. Бувало, квартет пробивався переповненим віденським трамваєм з одного місця праці на друге, з ухарактеризованими обличчями, щоб на час встигнути на сцену.

Теперішній слад „Волокитів" дещо змінений. Прибув один член, що „волочився" по італійських оперних сценах та другий, що співав у військовому квартеті в однострої Української Дивізії.

Одною з причин зорганізування квартету в Ню Йорку були голоси компетентних українських громадян, що знаючи учасників з концертових та оперних сцен та пам'ятаючи їхні успіхи в легкій музиці, заохочували їх до зорганізування квартету. Квартет остаточно оформився в листопаді минулого року. Від того часу виступав він тільки принагідно на запрошення деяких організацій, як УКК, УНСоюз й інші.

Ділянка так званої легкої або розвагової музики у нас або взагалі не заступлена або поставлена на примітивному рівні в той час, коли на американському і европейському континентах серед інших національних груп цей жанр музики давно вже здобув собі право громадянства та розвинувся в окрему ділянку музичного мистецтва.

Основною ціллю квартету є піднести рівень музики „легкого жанру" до суто професійного ступня та спопуляризувати її, зокрема твори українських композиторів, серед найширших шарів українського та іншомовного населення.

Дальші цілі квартету такі:

Виконувати українські танкові, народні та воєнні пісні романтичного та жартівливого характеру в ориґінальній обробці та виконанні;

Зазнайомити українську публіку з шедеврами чужих пісень легкого жанру (в перекладі);

Промощувати дорогу квартетові на інші сцени, до інших національних середовищ та суто мистецьким виконуванням програми переконати і своїх і світ, що ця ділянка музики є і у нас популярна і гідно заступлена.

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА

(Закінчення зі стор. 3)

чатку XX стол. українці „лишалися на тій самій трипільній системі"!..

Сам Д. Маршал пише про 1770 рік: „Теперішнє населення України цивілізоване і є вони найкращі господарі в російській імперії... Я знайшов Україну так само добре зорганізовану провінцію, як якунебудь частину Англії". Подібні твердження подибуємо в інших чужинців, які розумілися на сільському господарстві і промислі. Або, наприклад, опис теплиць з тропічними рослинами на Чернігівщині французького лікаря Де ля Фриза 1812 року! Чи все це не відноситься до української аґрономії і аґротехніки і не заслужило на те, щоб бути на почесному місці в Енциклопедії Українознавства!?

Адміністративне право (ЕУ ст. 28) починається з... царської Росії, покликуючись лише на т. І ЕУ, де узглядиена історія питання.

Аптеки (ст. 55). Це гасло починається такою штудерною „матеріялістичною діялектикою": „На Україні в давні часи (які?) лікували й виготовляли ліки ті самі особи: знахарі, ченці, пізніше (коли?) лікарі". Отже знахарі і ченці! Знов таки, подамо за західньо-европейськими джерелами, що, наприклад, нащіплювання віспи на Україні було відоме і розповсюджене в половині XVIII ст. С. Г. Гмелін, відомий німецький лікар, перебуваючи на Україні в 1770 році, пише, що на Україні „вже з давніх часів знали різні хемічні ліки, також розповсюджене було щеплення віспи". Знову й В. Меллер в 1802 р. твердить, що аптекарі були на Запорозькій Січі перед її ліквідацією.

Артилерія (ст. 64), нічого не подає про відливання гармат на Україні XVII-XVIII стол. та обслугу гармат козаками. Сказано тільки неясно, що на Лівобережжі „почали частково теж відливати гармати". Між тим щодо цього питання існує досить велика література історична і фахова.

Археологія (ст. 64) під гаслом „Археологічні досліди на Україні" подає лише, що такі досліди „почалися 1633 (митр. П. Могила); на наукову основу їх поставив В. Антонович (1834-1908)". Читач може подумати, що від 1633 р. до пол. XIX стол. була на цьому полі пустка!

Астрономія (ст. 75), каже ЕУ ,стала на Україні розвиватися з поч. XIX ст. з появою університетів". Між тим астрономію викладав проф. Т. Лятос в Острозькій Академії вже у 80-их роках XVI століття! Вивчалася також в інших школах чи колеґіях на Україні в XVII-XVIII ст. і таки в Харкові, звідки походить автор гасла „Астрономія" ЕУ. Перша астрономічна обсерваторія на Україні була не при Харківському університеті (1808), як подає ЕУ, а в Миколаєві н. Богом, де перші астрономи в ній були українці, яких згодом забрали до астрономічної обсерваторії в Петербурзі.

З інших „недоглядів" ЕУ треба відмітити відсутність гасла „Академії", де згадалося б Острозьку, Київську та інші Академії, або бодай відсилач при гаслі Академія.

Всі ці наші доброзичливі зауваження поспішаємо зробити вже тепер, щоб в дальших зошитах були заповнені згадані прикрі прогалини. Тим більше, що вже в найближчих зошитах мають бути такі гасла, як бджільництво, бібліотеки, гарбарство, гігієна, господарство, географія, гідрографія, геодезія, друкарство і т. д.

В. Січинський

БІБЛІОГРАФІЯ

● Михайло Садовський. Микола Ковальський. (1885-1944). Український Воєнно-Історичний Інститут. Ч. 8. Накладом Марії з Кікеців Ковальської-Биковської. Ню Йорк-Торонто, 1954, ст. 16.

● Інж. Юрій Артюшенко. Генерал Борис Поджіо. Спогад. Український Воєнно-Історичний Інститут. Ч. 9. Шікаґо-Торонто. 1955, ст. 16.

● Проф. Вадим Щербаківський. Життя і діяльність Олександра Антоновича Кошиця. Накладом Української Видавничої Спілки. - Лондон, 1955, ст. 54.

● Говорит Радиостанция Освобождение. Свободный голос на съезде советских писателей. Американский Комитет Освобождения от большевизма.

Лідія Бурачинська

МІЖНАРОДНИЙ ЖІНОЧИЙ СОЮЗ

П'ятдесят років тому постала в Америці ця велика міжнародна федерація. Її створило кілька членів-організацій, що мали на меті здобути для жінок право голосування. Правда, тоді вже існувала могутня Міжнародна Жіноча Рада під головуванням пані Абердін, що змагала теж до осягнення жіночої рівноправности. Але хід її праці не вдоволяв однієї частини її діячок. Не вистачало на їх думку змагатись за освіту й економічну незалежність, а весь натиск треба покласти на здобуття громадських прав.

Із цим наміром скликала голова Американської Асоціяції Суфражу Керрі Чепмен Кет 1902 р. конференцію до Вашингтону. Прибули представниці подібних організацій із різних країн. Порозумівшись щодо своєї мети і засобів праці, вони вирішили скликати перший свій конґрес 1904 р. у Берліні. Тут створили Міжнародний Жіночий Союз, що начислював всього 8 членів-організацій. Це були представниці Америки, Австралії, Англії, Німеччини і скандинавських країн. Значить — обмежений круг жіночих товариств.

Свою працю вони поділили на п'ять ділянок. В кожній із них діяла окрема комісія, яка розробляла програму діяльности і втягала в неї членів-організацій або розглядала їх домагання й потреби. Це були — комісія миру і людських взаємин, рівних громадських, політичних й економічних прав, однакового морального стандарту, й однакових прав і освіту. До праці в комісіях МЖСоюз притягав жінок-фахівців, що основно проходили кожну ділянку і встановляли в ній домагання і напрямні.

При цьому МЖСоюз строго відмежував свій шлях від партійно - політичних рухів, що з них деякі навіть мали у своїй програмі справу зрівняння жінки. МЖСоюз уважав, що жіноцтво має добитись зрівняння власними силами, якщо воно має бути справжнє і суттєве. Тому праця його проходила осторонь політичних гасел і члени союзу встрявали в політику тільки з точки погляду пропаганди миру і людських взаємин.

У тому часі право голосування мали тільки жінки Австралії, Нової Зеляндії та декілька стейтів Америки. На черговому конґресі у Копенгазі фінляндки вже могли похвалитись повним успіхом. Тоді то приєднався до МЖС Всеросійський Союз Рівноправности Жінок, що мав окремий український відділ, створений заходами Олени Пчілки у Полтаві.

Слідували дальші конґреси у відступі двох років. Центром діяння МЖСоюзу стала Англія, де боротьба за право голосування прийняла найрізкіші форми. Правда, Жіночий Політичний Союз, що його очолювала відома суфражистка Пенкгерст, не належав до МЖСоюзу, бо управа МЖСоюзу вистеріґалась крайніх засобів. Але праця англійської клітини МЖСоюзу була теж дуже інтенсивна: масові віча, демонстрації, походи, плякати з нагоди кожних виборів до парляменту держали англійську суспільність у напруженні. Ці масові виступи жіноцтва перекинулись до ЗДА й Канади, де почали відбуватись походи й віча. Такі самі демонстрації відбувалися і в европейських країнах і на цей клич відгукнулись також українки: у 1910 р. Жіноча Громада у Львові скликала віче, а потім разом із групою польок і жидівок відбули похід перед намісництвом, де передали намісникові свої домагання.

Рух поширювався. Президентка МЖСоюзу Чепмен-Кет рішилась на подорож навколо світу, щоб розворушити жіноцтво другої півкулі. Через Південну Африку, Єгипет, Індію до Японії вона знаходила жінок, переговорювала, влаштовувала зібрання й віча. Через Гаїті вона повернулась до ЗДА по майже 2-літній відсутності.

Перша світова війна перервала цю роботу. Та вже на мировій конференції у Парижі виступили відпоручниці міжнародних жіночих організацій, щоб припильнувати засади рівности в конституції Ліґи Націй. Вперше по війні скликано конґрес у 1920 р. до Женеви. Тут уже заманіфестували себе українки: під таблицею „Україна" засіла в залі нарад Ганна Чикаленко-Келлер.

Наступний конґрес 1923 р. у Римі притягнув поважну українську делеґацію під проводом Софії Русової. Але приналежність українок уже була поставлена під знак запиту, бо українська незалежна держава вже не існувала. Еміґрантські жіночі організації не мали оправдання в МЖСоюзі, бо ж завдання членів-організацій було здобування прав для жінок у якійсь державній системі. Тому пороблено заходи, щобСоюз Українок у Львові став членом МЖС-у, що й повелося у 1923 р. М. Білецькій осягнути. На черговому конґресі МЖСозу в Парижі у 1926 р. українську делеґацію очолювала представниця СУ Олена Шепарович, а 1929 р. у Берліні — Мілена Рудницька.

Ще на конґресі в Римі уступила з проводу МЖСоюзу американка Чепмен-Кет. Її місце зайняла англійка Корбет-Ешбі, яка перейняла провід на довгі роки. Разом із нею прибуло до управи багато молодих жінок, що вже користувались успіхами попередньої боротьби — правом голосування та фаховою освітою. Тому черговий конґрес 1929 р. у Берліні був могутньою маніфестацією в користь жіночого руху. Та МЖСоюз все більше уваги присвячував жіноцтву Сходу. Голова його Корбет-Ешбі знов вибралась у подорож навколо світу і побувала в Америці, Індії і Єгипті. Інші члени управи відвідали Сирію й Туреччину. Новий режим Кемаля Паші відкрив дорогу жінкам і тому черговий конґрес у 1935 р. вирішено відбути в Істамбулі.

Вперше зустрілось жіноцтво двох світів на східній землі. Конґрес був великим тріюмфом жіноцтва Сходу. Турецька жінка, звільнена від серпанку й гаремів, показала своє громадське вироблення і заохотила інших азійських жінок. В Істанбулі приєдналося до МЖСоюзу кілька членів-організацій із Сходу.

Українок заступала там відпоручниця Союзу Українок Еміґранток Валентина Завадська, бо Мілені Рудницькій польська влада відмовила пашпорту.

Не зважаючи на цей успіх на Сході, тривожила МЖСоюз політична ситуація в Европі. На обрії згущувались хмари нового світового конфлікту. Німецька організація, член-основник МЖСоюзу, вже давніш мусіла розв'язатись. З черги впала жертвою Чехословаччина, теж відданий член МЖСоюзу. Над конґресом у Копенгазі 1939 р. вже висіло мариво війни. Вибух її не припинив роботи, бо МЖСоюз встановив зв'язкову в Женеві, що весь час війни вдержувала контакт поміж тими членами-організаціями, з якими можна було листуватись.

Друга світова війна принесла остаточно право голосу жінкам всіх країн Европи за винятком Швайцарії. Там голова Корбет-Ешлі ствердила, що теорія рівности чоловіка й жінки вже прийнялась. Але ще далеко до того, щоб у житті і громаді вона була дійсна. Осягнення цієї рівности мало стати проґрамою дальшої праці МЖСоюзу.

Кожна з п'яти ділянок праці зазнала нового упорядкування. Декларація Прав Людини, ухвалена в 1948 р., стала підставою до цього. Незабаром МЖСоюз дістав консультативний статус при Об'єднаних Націях і призначив своїх представниць до його комісій.

Як давніш, так і тепер МЖСоюз рішуче оминав політично - ідеологічних моментів. Із зростом громадської активности жінок це ставало трудніше, тим більше, що політичний вишкіл жінок входив у програму однієї з комісій. Але провід МЖСоюзу й тепер зумів вести свою працю безсторонно і вдримав певну рівновагу у своїх потягненнях. У порівнянні з Міжнародною Жіночою Радою, яка є консервативна, він має марку більш ліберальної, поступової організації. Доказом на те є хоч би факт, що недавно тому прийнято — по певному ваганні — югославську жіночу організацію на члена. Та на конґресах МЖСоюзу далі оминається політичних проблем і членами його можуть стати тільки організації без політично-партійних завдань.

Черговий конґрес відбувся в 1952 р. в Неаполі. Ще в Інтерлакені уступила довголітня голова Корбет-Ешбі, що за за її головування українки увійшли до МЖСоюзу, та яка зберегла прихильне відношення до нас. На чолі МЖСоюзу станула д-р Ганна Рід, шведка. В Неаполі з'явилась більша кількість делеґаток із Близького Сходу. Виявилось, що азійська жінка пробудилась до громадського життя і потребує помочі й поради. Прибуло 19 нових членів-організацій. Тому поділено діяння МЖСоюзу на п'ять територіяльних округ: Европу, Близький Схід, Далекий Схід, Африку і Латинську Америку. Місцем майбутнього конґресу встановлено Цейлон і там рішено відсвяткувати 50-ліття МЖСоюзу.

Оцим 50-літтям МЖСоюз завершив велетенський шлях, розпочатий у 1904 р. Його початкові постуляти, на око дуже сміливі, здійснились частинно по першій світовій війні і показали, що не вистачить осягнути права, але й треба їх утримати й поширити. Це переставило працю МЖСоюзу на іншу площину, але не зменшило її інтенсивности й завзяття. Велика популярність МЖСоюзу улегшила йому доступ до країн Сходу. Друга світова війна, що розворушила Азію до самостійного життя, відкрила МЖСоюзові нові завдання у цьому просторі. Про цю діяльність МЖСоюзу розкажуть незабаром учасниці цейлонського конґресу на сторінках „Свободи".

По другій світовуй війні українки втратили своє представництво в МЖСоюзі, як і інші члени з-поза залізної заслони. На конґресі в Інтерлакені була присутня М. Рудницька в ролі гостя, але чергові конґреси відбувались без нашої участи. Цей міжнародний осередок, виказував завжди стільки зрозуміння для наших справ, і щирої прихильности для наших змагань, що здобуте там місце і нав'язані зв'язки треба було відновити за всяку ціну. Це сталося врешті в 1954 р., коли Світова Федерація Українських Жіночих Організацій дістала запрошення взяти участь у конґресі на Цейлоні, як заприязнена установа.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Бостон, Масс.

Листопадове Свято

Цьогорічне Листопадове Свято проведено в Бостоні, дня 30 жовтня 1955 р. Його приготовив з допомогою церковних громад й організації СУМА місцевий відділ УККА. Того ж дня в усіх українських церквах відслужені були Панахиди, а в церкві св. Юрія під час Панахиди держали почесну сторожу учасники Листопадового Зриву.

Свято влаштовано в німецькій церковній галі. Сцену прикрашено українськими національними емблемами та портретом полковника Дмитра Вітовського. По боках сцени виділи американський і український прапори.

Програма складалася з двох частин: у першій мішаний хор при церкві НСХ відспівав американський гимн, після чого свято відкрив містоголова відділу УККА п. С. Сідлярчук. Він підкреслив значення Листопадового Зриву в історії українського народу, що своїм завершенням в дні 22 січня поклав тривкі основи для кінцевого здобуття української самостійности. Пригадкою про визволення Києва з допомогою УГА і урочисте привітання населення, бесідник закликав до наполегливої праці і пожертв для визволення поневоленої батьківщини.

Святочну доповідь виголосив п. Михайло Кисіль, який представив коротко тло, на якому проходило перейняття влади українцями 1-го листопада 1918 року — включно з відчитанням маніфесту Української Національної Ради. Боротьба на обох фронтах батьківщини та ідея самостійности сцементувалися пролитою кров'ю, — що дала силу дальшій боротьбі за Самостійну Соборну Українську Державу. На почві, зрошеній кров'ю виростали нові борці за волю, що клали своє життя на вівтарі батьківщини. На посіві Листопадового Зриву зродились відділи Української Повстанської Армії — що умовинах жорстокої московської окупації продовжують тяжкий змаг за ідею, яка просвічувала творцям Листопадового Чину.

Закликом до виховання молодого покоління в національному дусі, ставлячи на перший плян великі дні Листопаду — Базару — Січня, Крут, Березня, та до посилення пожертв на допомогу скривавленій батьківщині — закінчено доповідь, що її вислухали присутні з надзвичайно пильною увагою.

В другій частині свята, виступили два хори: Мішаний хор при церкві НСХ та чоловічий хор СУМА.

Мішаний хор під керівництвом п. Галини Гейр, відспівав три стрілецькі пісні. Чоловічий хор СУМА, під керівництвом п. М. Калиниченка і п. Ю. Кохановської, відспівав одну стрілецьку й одну упівську пісні. На закінчення свята оба хори відспівали український гимн.

Церковний мішаний хор, скріплений новими співаками, виявив себе добре і залишив якнайкраще враження. Побажаним було б, щоб і на далі своєю участю в громадській праці, хор підносив рівень святкувань наших роковин.

Виступ хору СУМА під новим керівництвом був теж вдалий і, треба сподіватися, що від тепер хор постійно працюватиме над собою та заповнить прогалину, яка відчувалася завжди при складанні святочних програм на терені Бостону.

Три деклямації виголосили учні школи українознавства: Ярослав Станчак, Романа Франківська і Ярослава Гарвій.

В часі свята голова відділу п. Мельниченко представив громаді незавидне положення наших інвалідів та закликав приявних дозволити перевести грошову збірку. Переведена збірка принесла 43.05 долярів.

За продані квитки на святі, одержано до каси відділу 6? 50 дол.

М. К.

● **Армія закупила** 7,000,000 фунтів індичого м'яса, щоб 3,-000,000 американських вояків у ЗДА і в цілому світі могли покуштувати індика в „День Подяки", на Різдво і Новий Рік.

● **Александер Власов,** член совєтської делеґації архітектів, яка студіювала) в ЗДА будівництво, був, під час свого перебування поза межами СССР, предметом гострої критики на сторінках совєтської преси, за свої архітектурні проєкти, що їх відкинув совєтський уряд. Звільнено його, усунули з становища головного архітекта Москви. Думаючи, що він, довідавшись про це, побоїться вертатись до СССР, група російських еміґрантів кричала в Шербурґу (Франція),, коли прибула туди з Ню Йорку згадана совєтська делеґація: „Вибирай свободу!" Власов на це не реаґував.

Хроніка українського життя

У Франції

ВАКАЦІЙНА ОСЕЛЯ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ

Старанням українського священика о. З. Нарожняка засновано в українській громаді Ле Като-Камбре Акційну Спілку, метою якої є придбати вакаційну оселю для українських дітей та для учнів фахових шкіл. В оселі повинні знайти відпочинок також робітники та їх родини. Спілка закупила на оселю приміщення колишнього манастиря оо. Францісканів Менших в Ле Като і надала їй назву „Українська оселя ім. митр. Андрея Шептицького".

В Бразилії

БРАЗИЛІЙСЬКИЙ ЧАСОПИС ПРО ПШЕНИЦЮ УКРАЇНСЬКОГО ВИНАХІДНИКА

Щоденник „А Ора" з Порто Алеґре, в числі від 3-го вересня цього року, в повідомленні про вирощування пшениці, розповів також про новий сорт пшениці, який винайшов д-р Л. Заболотний, і який назвав „камакранія". Між іншим, згаданий часопис пише таке: „Теперішній рік виявляється дуже успішним, сподіваємось небувалого врожаю хлібних культур. Особливо заслуговує на увагу новий сорт пшениці — „камакранія". Про неї хлібороби говорять з надзвичайним захопленням, вони запевняють, що ця пшениця буде одним з найвизначніших чинників успіху сільського господарства в нашій провінції".

Мартин Чичалюк так пише про цей новий рід пшениці: „Чудова пшениця! Тільки так можна сказати про пшеницю, вирощену відомим українським дослідником сільсько-господарських культур д-ром Лукою Заболотним.

У нас, у Венсеслав Браз, посіяли її для спроби 3 кільограми. На ділянці, де її висівали рідко, наприклад як часник, там з одного зерна вийшло по 20-22 стебла. На посіві звичайної густоти кожне зерно дало в середньому по 10-15 стебел. Ця пшениця густа, як ліс. Доходить вона своїм ростом до плечей високої людини. Виявляє велику відпорність на іржу."

КУРСИ УКРАЇНОЗНАВСТВА В КУРИТИБІ

При куритибській Філії Хліборобського - Освітнього Союзу зорганізували недавно Курси Українознавства, що ними керує пані проф. Надія Сеник. І тепер все українське громадянство в Куритибі бачить наслідки праці тих Курсів.

Багато слухачів, які до того майже зовсім не володіли українською мовою, тепер почали читати українські часописи й книжки. Інші деклямують зі сцени українські вірші, ще інші беруть участь у драматичному гуртку й успішно вив'язуються зі своїх завдань. А загалом відчувається, що наша молодь стала тепер кути більше цікавитися українськими справами, ніж було досі.

ЗАСНУВАННЯ СКИТУ В БРАЗИЛІЇ

В місцевості Протоç засновано Свято- Пантелеймонівський Скит УАПЦ. Садибу й будинки для скиту офірувала п. Наталія Білецька й сама прийняла чернечий постриг з іменем Нонни. При скиті мається на увазі відкрити притулок і школу для сиріт.

В Бразилії прийнято до складу УАПЦ священика о. Сергія Ящинського й призначено його до парафії в Озаско.

В Бельгії

УКРАЇНСЬКІ СТУДЕНТИ В БЕЛЬГІЇ

Перші українські студенти в Бельгії з'явилися після першої світової війни, коли поляки не дозволили студіювати українцям студентам в Польщі. Після другої світової війни було в Бельгії по кількадесять наших студентів: в 1945 році — 21, в 1949—56, а тепер їхнє число знову зменшилося, і є їх там, в 1955 році, — 28.

В рр. 1945-46 студентами опікувався Український Допомоговий Комітет в Бельгії. Від 1947 р. студенти користають з опіки Архиєпископа Кир І. Вучка. 2-го лютого 1947 р. відбулося посвячення теперішнього Студентського Дому, з участю Кир І. Вучка. Від тоді існує український студентський осередок, про який так мріяли студенти перед війною.

В Канаді

ГРОМАДСЬКА НАРАДА У ВІННІПЕҐУ В СПРАВІ 100-ЛІТТЯ І. ФРАНКА

Дня 19 жовтня відбулася в Комітеті Українців Канади спеціяльна Громадська Нарада для устійнення програми святкувань у Канаді 100-річчя Івана Франка в 1956 році. Заступлені делеґатами українські організації намітили склад Крайового Почесного Комітету і Ділових Комітетів при Відділах КУК.

На місцевий Відділ КУК у Вінніпеґу припав обов'язок перевести Франківські Роковини у Вінніпеґу, які будуть получені з П'ятим Всеканадійським Конґресом Українців Канади.

ВИКОНАЛИ СВІЙ ОБОВ'ЯЗОК

У цій рубриці друкуємо з признанням і подякою імена тих громадян, що прислали свою добровільну доплату до передплати „Свободи" та свою пожертву на фонд дитячого журнала „Веселка".

СПИСОК Ч. 25.

І. Борак, Насгра Фоллс	$5.00	Д. Федина, Менвіл	2.00
Д-р В. Кокорудз, Овіґо	5.00	М. Скоропад, Трентон	2.00
Д-р П. Воробій, Реґіна	5.00	А. Атановський, Шикаґо	2.00
Д-р В. А. Филипчак, Пасейк	5.00	К. Оліяр, Тавнтон	2.00
Д-р О. Дорожинський, Ню Йорк	5.00	Н. Піхурко, Клівленд	2.00
Ю. Воронецький, Шикаґо	5.00	Р. Чубатий, Гартфорд	2.00
М. Фляк, Едмонтон	4.00	А. Данишак, Рачестер	2.00
М. Сеница, Клівленд	3.25	Ю. Віндас, Фила.	2.00
Т. Носієвич, Шикаґо	3.00	І. Кравців, Ню Йорк	2.00
Т. Бондар, Шикаґо	3.00	М. Сташків, Боффало	2.00
А. Кісломед, Дітройт	3.00	М. Мандрух, Гемтремк	2.00
Д. Романишин, Шикаґо	3.00	В. Літвен, Літл Фоллс	2.00
П. Нич, Ню Йорк	3.00	В. Мизак, Вруклин	2.00
В. Мушка, Оттава	3.00	О. Казанівський, Шикаґо	2.00
П. Котельницький, Фила.	3.00	П. Бабяк, Шикаґо	2.00
П. Гарматій, Нюарк	3.00	А. Луцький, Пітсбурґ	2.00
В. Войціховський, Шикаґо	2.40	М. Капинська, Спрінг Вал.	2.00
П. Горихата, Фила.	2.00	Михайло Садовий, Резеда	2.00
П. Дяченко, Ґері	2.00	М. Домарецький, Джерзі С.	2.00
П. Сиротюк, Гадсон	2.00	Н. Стрийська, Йонкерс	2.00
С. Окрух, Шикаґо	2.00	О. Зозуля, Лос Анджелес	2.00
В. Габрович, Гемілтон	2.00	І. Зінченко, Фила.	2.00
Д. Олексюк, Бріджпорт	2.00	С. Слободин, Филаделфія	2.00
А. Федик, Тайтусвіл	2.00	В. Войціховський, Шикаґо	2.00
А. Дзюрдзевич, Шикаґо	2.00	М. Фессак, Ню Йорк	2.00
В. Цалинський, Нантікок	2.00	Н. Дуда, Ст. Кетерінс	2.00
Д-р Р. Крупка, Шикаґо	2.00	Ф. Цибуляк, „	2.00
Л. Черно, Омаха	2.00	М. Коваль, Вінніпеґ	2.00
П. Малешик, Шикаґо	2.00	А. Муринець, „	1.20
Р. Ковалик, Виндсор	2.00	І. Славич, Пасейк	1.00
М. Злотківський, Ню Йорк	2.00	І. Круглик, Рачестер	1.00
М. Сенцьо, Гартфорд	2.00	Е. Дроздович, Кетскіл	1.00
І. Дзядик, Ютика	2.00	М. Дикий, Ню Йорк	1.00
Н. В. Ковальський, Клівленд	2.00	П. Сопяк, Менчестер	1.00
В. Іваньків, Ню Брітейн	2.00	В. Котула, Шикаґо	1.00
І. Романишин, Трой	2.00	А. Щурко, Людлов	1.00
І. Коваленко Клівленд	2.00		
М. Полох, Дітройт	2.00	Разом	$ 174.85
А. Мартинюк, Шикаґо	2.00	Раніше проголошено	$4,992.90
І. Лакуста, Фила.	2.00		
І. Голіян, Архболд	2.00	Разом	$5,167.75

АВТОРСЬКИЙ ВЕЧІР БОГДАНА КРАВЦЕВА

Ню Йорк. — В п'ятницю, 18-го листопада ц. р. в Літературно - Мистецькому Клюбі в Ню Йорку відбудеться авторський вечір Богдана Кравцева з читанням друкованих і недрукованих поезій. Початок о год. 8 вечора.

КНИЖКА Й ЧАСОПИС — НАЙНЕОБХІДНІШІ РЕЧІ В ДОМІ КУЛЬТУРНОЇ РОДИНИ.

ГОСПОДАРСЬКІ ВІСТІ

ПРИБУТКИ ПРОМИСЛОВИХ ФІРМ ЗБІЛЬШУЮТЬСЯ В РЕКОРДОВОМУ ТЕМПІ

Прибутки промислових фірм в першій половині цього року були найвищі в порівнянні з усіма іншими півріччями, під час війни і миру. Прибутки в третій чверті цього року свідчать про те, що ця збільшена продукція продовжується. В першому півріччі 1954 року 667 промислових компаній заробили 3,913,424,957 долярів, а цього року в цьому самому часі на 30 відсотків більше, це значить — 5,088,234,662 доляри. Досі не видко було такого великого збільшення в продукції країни. Вono свідчить про динамічну експанзію американського промислу та про загальний добро-причиняється мпро--(м плмбгі бут в ЗДА. До цього добробуту причиняється довір'я і оптимізм підприємців і консументів.

БУДЕ ДОСИТЬ ОЛИВИ ДО ОГРІВАННЯ ДОМІВ.

Нафтова промисловість заявляє, що хоч би навіть була дуже люта зима, то буде доволі оливи до огрівання домів. Цього року запаси оливи до огрівання домів на 12 відсотків більші в порівнянні з тим самим часом минулого року. Нафтярі сподіваються, що цього року продадуть на п'ять до шести відсотків більше оливи на огрівання мешкань. На схід від Скелястих гір минулого року продавали денно по 1,880,000 бочок оливи, а цієї зими сподіваються продавати денно по 2,000,000 бочок.

ДОБРОБУТ БУДЕ ПРОДОВЖУВАТИСЯ І В 1956 РОЦІ

Дорадча Рада Підприємців заявила секретареві торгівлі Сінклерові Віксові, що на основі обсервації теперішньої економіки можна передбачати, що теперішній добробут в ЗДА буде продовжуватися і в першій половині 1956 року, а, можливо, в і цілому 1956 році. Ці передбачення зроблено на основі розвиткових тенденцій в 40 головних промислових підприємствах. Деталі цього оптимізму підприємців такі: 1. Цьогорічний деталічний продаж товарів буде від 5-ох до 8-ох відсотків більший в порівнянні з минулим роком. 2. Консумпційний кредит є без жадних обмежень. 3. Рух в будівельному промислі дещо зменшився внаслідок урядового обмеження будівельних кредитів, але високий рівень в будові домів буде ще продовжуватися впродовж кількох найближчих років.

КРАЙОВА ПРОДУКЦІЯ СТОЇТЬ НА ВИСОТІ 392-ох БІЛЬЙОНІВ ДОЛЯРІВ В РІЧНОМУ ВІДНОШЕННІ

Президентова Рада Економічних Дорадників повідомляє, що крайова продукція в третій чверті цього року, стояла на висоті 392-ох більйонів долярів в річному відношенні, зближаючися до 400 більйонів, про які ще недавно мріяли економісти цієї країни. В третій чверті цього року (липень - серпень - вересень) ця продукція збільшилася на 7.2 більйона в порівнянні з другою чвертю (квітень-травень - червень). Під загальною крайовою продукцією розуміємо продукцію всіх товарів і виконану працю; її обраховується для окремих місяців, і суму, яка припадає на один місяць, множиться через 12 і так дістається річне відношення загальної річної продукції.

ХОЧУТЬ КУПУВАТИ АКЦІЇ ФОРДОВОЇ КОМПАНІЇ

Як тільки Фордова Компанія повідомила, що буде продавати 60 відсотків своїх акцій, на біржу в Ню Йорку напливають масові зголошення тих, які хотіли б їх купувати. Але біржеві посередники не можуть ще нічого зробити в цій справі, бо не мають Фордових акцій. Згідно з законом можна продавати тільки ті акції, які є зареєстровані. Хоч ті акції будуть на біржі аж в січні 1956 року, то тисячі осіб просять взяти їх на список тих, які матимуть першенство їх купувати.

ЦЬОГОРІЧНА ПРОДУКЦІЯ АВТ ВЖЕ ПЕРЕВИЩИЛА РЕКОРДОВУ ПРОДУКЦІЮ З 1950 РОКУ

Цього року в ЗДА продукують денно коло 30,000 нових авт, і до 6 листопада випродуковано в цій країні 6.665,837 особових авт. В 1950 році випродуковано було рекордове досі число авт — 6.665,863, але цього року річна продукція авт дійде до 8,000,000 штук. Ще до недавна гадали, що вісім мільйонів авт можна буде випродукувати аж в 1960 році.

Дещо про тестамент

Зробити заповіт є конституційним привілеєм, що має велике значення. Але багато людей з самовдоволення не звертають на це великої уваги. Звичай в занедбанні зробити тестамент приносить вкінці теж багато особистої шкоди. Тестамент чи заповіт, є формальний і важливий документ, з допомогою якого людина може безпечно розділити чи в повному значенню передати особисту власність — майно після смерти.

Це є одинокий свого роду документ, в якім закон установив певні вимоги, щоб обезпечити і заґварантувати передання спадщини, згідно з тестаментом і таке обезпечення респектують спадкові суди, більше, як інші документи.

Важливим фактором-посередником в зробленні тестаменту є те, що він мусить бути написаний, датований, і підписаний в приявності двох свідків, які одночасно підписують свої імена, прізвища та місця замешкання. Заповіт має означені виразні і формальні вимоги хто, що, і коли, має це одержати. Так само, судовим виконавцем, екзекутором треба назначувати людину чесну, характерну та з досвідом в таких справах.

Хто повинен зробити тестамент? Кожний, хто є власником якогось майна, рухомого чи нерухомого, що на нього часто працював усе своє життя, повинен розпоряджати тим майном. Кожна особа, яка має 18 років, або більше, може зробити тестамент. Коли? Властивий час був „учора" або сьогодні, тому що завтра може бути запізно.

Не відкладайте, аж будете хворі, або перешкоджені. Зробіть тестамент вчасно, за життя. Найкращий час зараз після одруження. Не забувайте, що тестамент час-до-часу повинен бути змінений, коли змінюються обставини в родині, в майні або в законі. Чому людина повинна зробити тестамент? Головна причина, що це є привілей. Друга причина є те, що коли нема зробленого тестаменту, то після смерти закон буде розпоряджати та ділити ваше майно за вас. Третя причина: коли у вас нема тестаменту, та не маєте родини, або дальших рідних, в такому випадку усе ваше майно, що його ви придбали своїм трудом, переходить на „стейт" — державу. І саме тому, кожний здорово думаючий чоловік повинен зробити тестамент. Після зроблення його, зложіть в безпечне місце, між цінними паперами, щоб був готовий, коли прийде час. Де зробити тестамент? Поінформуйтеся у вашого правного дорадника.

В. Чучман

Короткі Вістки

● Анрі Лябуіс, керівник програми Об'єднаних Націй для несення допомоги арабським утікачам із часу ізраїльсько-арабської війни, заявив в ОН, що проблема 907,000 арабських утікачів із території, яка тепер належить до Ізраїлю, є „ключем до миру або війни на Середньому Сході". Агенція Лябуіса має 8,000 працівників різних категорій, здебільша арабів. Ізраїль ставить їм всякі труднощі.

● Секретар здоров'я Маріон Б. Фолсом домагається, щоб стейти дали допомогу для перевишколу інвалідів, щоб вони могли корисно працювати для громадянства. Федеральний уряд призначив на цю ціль 33,-750,000 долярів.

● Один із чотирьох живих ветеранів Громадянської війни, полковник Волтер В. Вільямс відзначив свої 113-ті роковини в Френкліні, Тексас. Пані Айзенгавер, яка того самого дня відзначувала свої 59 народини, вислала йому депешу з ґратуляціями.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. — Звичайні місячні збори членів в Б-ва св. Юрія 239 Відд., відбудуться в суботу дня 19-го листопада, в дому Укр. Амер. Горожан при 847 N. Franklin вул., від год 4:30 до 7-мої пополудні. — Д-р В. Галан, предс.; М. Ковальчук, секр.

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. — Місячні збори Т-ва ім. Т. Шевченка Відд. 64 відбудуться в суботу, 19-го листопада, о год. 7:30 веч., на Майн стріт у Вінярського. Просимо всіх прийти на збори. — І. Вурний, секр.

ПАССЕЙК, Н. ДЖ. — Т-во ім. Т. Шевченка Відд. 42, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 20. листопада, о год. 2-ій попол., в УНДомі при 237 Hope Ave. На збори просимо прийти всіх членів бо є важні справи до полагодження. Просимо зі собою привести нових членів, щоб їх можна було вписати до УНСоюзу. — В. Марущак, рек. секр.

ПАССЕЙК, Н. ДЖ. — Т-во ім. І. Франка Відд. 97, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 20-го листопада 1955 р., о год. 2-ій попол., в приміщенні шкільної залі Укр. Правосл. Церкви при 45-47 Hope Ave. Присутність всіх членів обов'язкова. — П. Величко, рек. секр.

МАГАНОЙ СИТІ, ПА. — Т-во Запорозька Січ, Відд. 305 повідомляє членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 20-го листопада, о год. 11:30, зараз по 2-ій Сл. Божій. Проситься усіх членів прийти на означений час і привести нових членів і дітей, щоб вписати до УН Союзу. — М. Гентош, секр.

Посмертна Згадка

✝

ІВАН СТЕЦЯК, довголітній член і основник Т-ва Пок. Преч. Діви Марії Відд. 351 в Насґра Фоллс, Н. Й., упокоївся в Бозі 9-го листопада 1955 р. Покійний походив з села Отошова, пов. Ременів, Україна. Полишив в смутку дружину Зофію, сина Михайла дві доньки Марту і Зофію, 2 зятів і 2 внуки. Похорон відбувся 12-го листопада з похоронного заведення при участи Родини, Членів і Знайомих з греко-кат. церкви Покр. Преч. Діви Марії, а відтак на цвинтар Gate of Haeven на вічний спочинок. — В. Н. П.!

І. Борак

ЗМІНА АДРЕСИ!

Ще раз пригадуємо нашим передплатникам, що змінюють місце свого побуту, щоб одночасно з повідомленням про зміну адреси обов'язково присилали поштовими марками 10 ¢ за виготовлення нової адресової кліші, а члени УНС ще й число свого Відділу.

Адміністрація „Свободи"

✝

Ділимося сумною вісткою з Друзями й Знайомими, що наш Найдорожчий Муж і Батько

бл. п. ВАСИЛЬ ЮРОВИЧ ДЗЮБА

загинув трагічною смертю при праці дня 10-го листопада 1955 року в Форт Вейні, Індіяна.

Покійний народився дня 4-го квітня 1890 р. в селі Вільшана біля Харкова.

Похорон відбувся 12-го листопада 1955 р., на Lindenwood Cemetery в Форт Вейні, Індіяна.

Вічна Йому Пам'ять!

ДРУЖИНА І СИН

НА ДОПОМОГОВУ АКЦІЮ ЗУАДКОМІТЕТУ
Замість квітів на могилу українського письменника
сл. п. ОСТАПА ПАВЛОВА - БІЛОЗЕРСЬКОГО
зложила на допомогову акцію ЗУАДКомітету
десять долярів
— Дарія САВДИК, Лорейн, Огайо

ТАРЗАН, ч. 3575. Протиатака

З горловим криком мавполюдина кинулась її ратувати.

Могутня рука вдарила по лиці брутальну людину і повалила на землю.

Очі креола запалали ненавистю. Він з лютістю вихопив шаблюку і перейшов у наступ.

— Свиня!, — заревів він. — Я вбю тебе за це!